

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Гуманітарно-педагогічний факультет

Кафедра іноземної філології і перекладу

Напрямок підготовки – 035 Філологія

Освітньо-кваліфікаційний рівень – магістра

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття другого рівня вищої освіти «Магістр»

з теми:

ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АВСТРИЙСЬКОГО
ВАРІАНТУ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Наукова робота студентки II курсу, магістратури

Національного університету біоресурсів

і природокористування України

спеціальність 035 «Філологія»

Закаблукової Анастасії Костянтинівни

Науковий керівник:

кандидат філологічних наук, доцент

Артюмиев Олександр Вікторович

Київ—2022

ЗМІСТ

ВСТУП..... 4

РОЗДІЛ I

ІСТОРІЯ ФОРМУВАННЯ ВАРІАНТУ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ В АВСТРІЇ

1.1 Рання історія поширення німецької мови в Австрії..... 6

1.2 Австрійська мовна реформа XVIII ст. та її наслідки..... 7

1.3 XIX століття і початок XX століття. Виникнення варіанту німецької мови у Австрії..... 10

1.4 Особливості формування мови в Австрії під час I та II республіки..... 12

Висновки до розділу..... 14

РОЗДІЛ II

ФОРМИ ІСНУВАННЯ АВСТРІЙСЬКОЇ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

2.1 Виникнення Австрійської національної літературної мови..... 15

2.2 Позички в літературознавстві..... 18

2.3 Австрійський культурний код і питання ідентичності..... 22

Висновки до розділу..... 27

РОЗДІЛ III

АНАЛІЗ ЛЕКСИЧНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ АВСТРІЙСЬКОГО ВАРІАНТУ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

3.1 Запозичення з латинської мови..... 28

3.2 Запозичення зі слов'янських мов..... 44

3.3 Запозичення з угорської, італійської та французької мови... 49

Висновки до розділу..... 60

РОЗДІЛ IV

ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АВСТРІЙСЬКОГО ВАРІАНТУ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

4.1 Особливості орфографії австрійського варіанту німецької мови. 61

4.2 Фонетичні особливості функціонування австрійського варіанту

німецької мови.....	64
4.3 Лексичні особливості функціонування австрійського варіанту німецької мови.....	67

4.4 Граматичні особливості функціонування австрійського варіанту німецької мови.....	74
Висновки до розділу.....	79
ВИСНОВКИ.....	80

СПИСОК СКОРОЧЕННЯ.....	81
------------------------	----

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	82
---	----

ДОДАТКИ.....	89
--------------	----

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

ВСТУП

Коли йдеться про німецьку мову Австрії або австрійську німецьку мову, мають на увазі всі мовні прояви німецької мови в Австрії. Проте досить

поширеним і помилковим є сприйняття австрійської німецької мови як

діалекту або розмовної мови німецької мови. Австрійська німецька мова є

варіантом нормативної німецької мови в Австрії. До неї зараховують:

регіональні мовні явища всередині країни, якщо вони відповідають мовній

нормі; мовні явища, що співпадають з ними в сусідніх з Австрією регіонах.

Актуальність обраної теми пояснюється наступними факторами:

1. Стрімким поширенням німецької мови в світі внаслідок інтеграційних процесів.

2. Сприйняттям мови однією з найважливіших ознак ідентичності країни та домінантою у формуванні картини світу.

3. Недостатньою розробкою теми в теоретичних та практичних дослідженнях.

Метою роботи є вивчення та аналіз характерних особливостей

функціонування австрійського національного варіанта сучасної німецької

мови.

Об'єктом дослідження — виступає австрійський варіант німецької

мови.

Предметом дослідження — є розбіжності, що існують між

австрійським та німецьким варіантами мови.

Завдання роботи полягає в тому, щоб на основі наукових даних вітчизняних та зарубіжних лінгвістів, а також на основі матеріалів, зібраних

автором, продемонструвати, проаналізувати, визначити місце та роль

австрійського національного варіанту німецької мови в Австрії.

Ця робота ґрунтується на дослідженнях таких авторів, як австрійських та німецьких лінгвістів, як П. Візінгер, М. Хорнунг, Р. Мур.

Матеріалом дослідження стали словники: WdA (Wörterbuch der deutschen Aussprache), DWb — Deutsches Wörterbuch, під ред. Луті Макенсен, 3-є видання, FWb — Der Große Duden, Bd. 5. Fremdwörterbuch, Mannheim, Orth. — Der Große Duden. Rechtschreibung, 15. Auflage, Leipzig, 1957. ÖWb — Österreichisches Wörterbuch, 9 або 20 видання, Відень, Der Große Duden, T. 5–6, та словник Lexex, Matthias, також довідкові видання.

Метод дослідження даної теми є метод контрастивного аналізу, який дозволяє розглядати особливості однієї з приватних систем (національного

варіанту) шляхом зіставлення з іншою приватною системою, що корелює з

ним, що обирається в якості еталона. Як корелюючу систему було обрано власне австрійський варіант сучасної німецької літературної мови.

Теоретична значущість полягає у подальшій розробці теорії національних варіантів сучасної німецької мови, що становлять значний інтерес, як для лінгвістів, так і для тих, хто вивчає мову та її історію.

Практична значущість полягає в тому, що отримані результати можна використовувати при підготовці лекцій, доповідей з лексикології та лінгвокраїнознавства.

Апробація матеріалів дослідження: За результатами дослідження було подано до друку тези до Міжнародного електронного наукового журналу «Наука онлайн» на тему: «Форми існування Австрійської німецької мови» (див. Додаток А).

Структура магістерського дослідження. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (72 найменувань,) та додатків. Робота містить 2 таблиці.

Загальний обсяг магістерської роботи складає 90 сторінок, із них 75 сторінки основного тексту.

НУВІП України

РОЗДІЛ І

ІСТОРІЯ ФОРМУВАННЯ ВАРІАНТУ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ В АВСТРІЇ

1.1 Рання історія поширення німецької мови в Австрії

Ранню історію розповсюдження німецької мови в Австрії можна простежити приблизно з початку VI століття. В провінційних областях у передгір'ях Альп у Дунайському регіонах, які до цього часу були римськими.

Баварці (або баварці) і алеманни утворилися з різних німецьких груп, причому алеманни вторглися в західні альпійські області (на території нинішньої

Швейцарії та Форарльберга), а баварці прийшли на південь у східні альпійські області, а також на схід від Енеу. На заході в сучасному Північному та Південному Тіролі та в Зальцбурзі жили романці, на сході – слов'янські

народи, і тут у період з VIII по XIII ст. відбулася поступова зміна мови на німецьку. Ранній період політичної незалежності Австрії почався в 1156, коли країна була зведена в ранг герцогства Священної Римської імперії [51, с.14].

У середні віки в німецькій мові проводили різницю між мовними епохами Давньовісньонімецька і пізніше середньовісньонімецька, використання мови значною мірою діалектний характер. На заході Австрії – у Форарльберзі

– утвердилися алеманські діалекти. Діалекти утвердилися в Тірольському швабському, який належить до Великого алеманського діалектного

об'єднання. У найбільших областях Австрії (Північний Тіроль, Південний та Східний Тіроль, Каринтія, Штирія, Бургенланд, Зальцбург, Верхня Австрія та

Нижня Австрія), – є баварський діалект. Таким чином, більшість австрійців (за винятком Форарльбергців) є баварцями за своєю мовною основою, але не

баварцями. Слово "Баварський" є діалектологічним терміном і пов'язане з першими "німецькомовними" діалектами в Старому нагір'ї. Діалекти у

давньовісньонімецький період. Слово "баварець" навпаки відноситься до

Вільної держави Баварія, тому це географічно-політичний термін [51, с.12].

НУВІП України

1.2 Австрійська мовна реформа XVIII ст. та її наслідки

Епоха Просвітництва була епохою реформ. Між 1730 і 1760 роками письмова мова була стандартизована по всій Німеччині (у Швейцарії було створено окремий різновид на основі алеманської мови), а баварсько-верхньонімецьку форму замінили східноцентральнонімецько-північнонімецьку форму німецької писемності [50, с.309-311].

У центральній і північній Німеччині новостворені мовні товариства сприяли подальшому розвитку та дослідженню німецької мови. З іншого боку, в католицькій Австрії іноземні мови більше вважалися мовами освіти —

французька, італійська, іспанська та латинська, ніж мови вчених, дипломатів тощо, і знати не дуже цікавилася культивованою німецькою мовою. Навіть найвищі соціальні кола у XVIII столітті розмовляли діалектом, або принаймні

з сильним діалектним відтінком. Сама імператриця Марія Терезія приватно розмовляла діалектом (але французькою зі своїм чоловіком Францем Йосипом

Лотарингським), але офіційно, як і інші знатні особи, аристократи тощо, вона користувалася або іноземними мовами, або австрійською стандартною німецькою. Декілька проповідників також використовували діалект, головним

чином тому, що хотіли звернутися до широкої публіки. Зі смертю імператриці

Марії Терезії діалект поступово став непридатним для вищого начальства верств суспільства і засуджується як мова неосвічених [50, с.320-323].

Вважається, що складна мовна ситуація в Австрії, відсутність стандартизованої орфографії, застаріле використання форм, заплутана структура речень і широке використання діалектів повинні бути покращені мовною реформою. Йоганн Крістоф Готшед відіграв важливу роль у цих

зусиллях у Німеччині, і його мовно-критичні праці були сприйняті не лише в Німеччині, але також в Австрії та Баварії. Він також займався німецькою

мовою і намагався «звільнити» її від чужих слів. Результатом цих зусиль стали

його *«Внески до критичної історії німецької мови, поезії та красномовства»*.

Його лінгвістичні спроби продовжилися в 1748 р. у *«Основі мистецтва німецької мови»*, включаючи пояснення німецької граматики [50, с. 368-370].

У Відні в цей період активно діяв імперський радник Йоганн Бальтазар фон Антесперг, який вимагав сприяння німецькій мові та її впровадженню в усіх сферах, що було особливо важливо як заміна французької в місцевому вжитку як дипломатичної чи придворної мови та також у художній літературі, і, крім того, застосування було спрямоване на заміну латини як мови вчених.

Він був зайнятий публікацією «*Kaiserliche Deutschen Grammatik*» 1740–1744, яка була затьмарена в 1749 році Готшедом «Основи мистецтва німецької мови» [50, с. 369]. Цензура, яка раніше також підтримувалася єзуїтами і перешкоджала поширенню літератури Просвітництва, була реорганізована в

Австрії в 1751 році, і наукові та літературні твори також надходять до Австрії з протестантської центральної та північної Німеччини [50, с. 370–373].

У 1746 році імператриця Марія Терезія заснувала Терезіанську академію у Відні, а через чотири роки заснувала професорську кафедру

«німецького красномовства» для мовної підготовки молодих дворян для державної та дипломатичної служби. «Основи мистецтва німецької мови» Готшеда були введені як підручник у Віденській академії, його твори друкувалися у Відні й поширювалися в Австрії однодумцями професорів і викладачів [50, с. 365–366]. Йоганн Готтлоб фон Юсті був призначений до

Відня в 1750 році викладачем Академії, який разом зі своїми учнями розробив зразки листів у новому стилі, а потім опублікував їх у 1755 році як «Інструкції для гарного німецького стилю письма». Лінгвістичні суспільства прагнуть

«очистити» діалект і створити «цивілізовану» офіційну мову. Заснування професорства німецького красномовства в Терезіаніумі в 1750 році стало

вирішальним кроком у переході від місцевої верхньонімецької форми писемності до східно-центральнонімецької, і реформа поступово взяла гору [1, с. 118–121].

У 1774 році Марія Терезія запровадила обов'язкову шкільну освіту, яка мала на меті забезпечити навчання рідної мови для всіх верств суспільства.

Абат Йоганн Ігнац фон Фельбінгер, який також написав підручники з німецької орфографії та граматики, був призначений сформував шкільну

реформу. У 1768 р. було створено опис правил орфографії «*Інструкція до німецького правопису*» [50, с. 373–374]. За цей час з'явилися й інші, анонімні підручники, які поступово переглядалися та доповнювалися, щоб краще

служити своїй меті. Важливими працями дрезденця Йоганна Крістофа Аделунга (1732–1806) є «*Навчання німецької мови для шкіл*», «*Невеликий словник для вимови, орфографії, флекції та деривації*», а також лексикографічне представлення «*Граматично-критичний словник верхньонімецького діалекту*». Тут Аделунг стандартизував письмову лексику,

з різними позначеннями в окремих німецьких мовних областях, він зазвичай ставив східно-центральнонімецьке північнонімецьке слово *наверх* і відкидав інші регіональні позначення, включаючи австрійські варіанти. Школи в Австрії суворо базувалися на специфікаціях Аделунга, тому переважали не

лише орфографія та форми, але й словниковий запас. Однак ця мовна політика також викликала опір і була піддана критиці. Опоненти вимагали збереження рідних виразів і форм, створювалися збірки рідної діалектної лексики, фразеології та етимологічних словників. Серед представників був передусім лінгвіст Йоганн Й. Бодмер. Однак їхній вплив був дуже незначним, і

обов'язкова шкільна освіта означала, що писемність набула широкого поширення після аристократії в другій половині XVIII століття і на початку XIX ст. [50, с. 474–476].

Йозеф фон Зонненфельс став офіційним ідеологом і літературним критиком епохи освіченого абсолютизму XVIII — початку XIX ст. у Габсбурзькій монархії він був провідною фігурою в австрійській мовній реформі та членом мовних товариств. У 1783 році німецька мова стала мовою навчання у Віденському університеті, і інтерес до формування нового австрійського офіційного стилю зріс. З цією метою Зонненфельс видав для цих

цілей підручник «*Про діловий стиль*», використовуючи традиційну канцелярську мову. Підручник «*Про діловий стиль*» повинен був вивчатися всіма майбутніми державними службовцями в рамках системи іспитів і тривалий час залишався важливим інструментом мовної та стилістичної

підготовки австрійської інтелігенції. Він представляє важливі передумови для австрійського мовного ставлення та літературної практики [9, с. 21-24].

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

1.3 XIX століття та початок XX століття. Виникнення варіанту

німецької мови у Австрії

У 1804 році було проголошено Австрійську імперію, а Священна Римська імперія розформувалася в 1806 році. У поліцейській державі Меттерніха всі ліберальні та демократичні ідеї були придушені, щоб забезпечити існування монархії. Проте Австрія все ще займала сильну позицію серед інших німецькомовних країн у зв'язку з постійним головуванням Німецького союзу в період 1815–1866 рр.

У Німецькому союзі виникли спроби об'єднати німецькомовні території, виникли два табори: «малих німців» і «великих німців». Прихильники малого німецького рішення віддавали перевагу об'єднанню німецьких держав без Австрії, великонімецьке рішення вимагало краху Габсбурзької імперії та включення німецькомовної Австрії. Пруссія відхилила пропозицію імператора Франца Йосифа в 1863 році об'єднати Австрію з ненімецькими областями для створення німецької держави. В результаті німецької війни 1866 року Німецький союз був розпущений, що означало політичне відділення Австрії від Німеччини. У 1867 році виникла мовно багатонаціональна Австро-Угорська монархія, де продовжували впливати великонімецькі та малонімецькі погляди [50, с. 480–483].

Із здобуттям Австрією незалежності мовний націоналізм ставав все сильнішим. Протягом цього часу на австро-німецьку мову вплинув постійний контакт з іншими мовними групами в межах багатомовної монархії. Основу лексики та граматики сформувала верхньонімецько-баварська провідна різноманітність. Розвиток Австрійської лексики в другій половині XIX ст. та виникнення стандартизації словотворення та позначення «австрійська (верхньо)німецька». У 1876 році в Берліні відбулася орфографічна конференція, але не було досягнуто згоди щодо єдиного загальнонімецького правопису. Відповідно Австрія вирішила в 1879 році видати власний орфографічний словник «Правила і глосарій німецької орфографії». Однак у

книзі були відсутні австріацизми, і її актуальність була досить суперечливою [1, с. 121].

На Берлінській правописній конференції 1901 року було досягнуто консенсусу щодо єдиних правил правопису для всього німецькомовного простору, де також брали участь Австрія та Швейцарія. Через два роки було опубліковано довідник з єдиної німецької орфографії для первинного використання в книгодрукарнях, так званий Buchdrucker-Duden («правила книгодрукарів німецькою мовою»).

Однак у міжвоєнний період характерні австрійські вирази залишилися в уживанні, а правописні відмінності зросли. Орфографічний словник уже містив австріацизми наприкінці Другої світової війни, але здебільшого без позначення їх як таких. Для шкіл і кабінетів було створено працю «Правила німецької орфографії та глосарій», яка використовувалася зі змінами до 1938 року [1, с. 118–121].

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

1.4 Особливості формування мови в Австрії під час I та II республіки.

Протягом XIX-го та початку XX-го століть, аж до Першої світової війни, національні ідеї поступово пробуджувалися, і цей період характеризується політичною метою національної незалежності з точки зору етнічної приналежності, культури та мови в багатомовній монархії Габсбургів.

Намагання окремих національностей визнати свої мови в монархії привели німецько-австрійців до німецького контексту. Ці зусилля призвели до заснування окремих держав у 1918–1919 роках. Коли республіка була проголошена 11 листопада 1918 року, було проголошено, що Німецько-

Австрійська Республіка є частиною Німецької республіки, що Австрійські національні збори також хотіли забезпечити. Це відбивало загальне ставлення населення. Однак наприкінці війни держави-переможниці мали вирішальне значення для політичних умов і форм правління, а також кордонів нових республік, і вони одностайно заборонили об'єднання Австрії та Німеччини.

Офіційна назва держави також була змінена з «Німецька Австрія» на «Австрійська Республіка» за ініціативою держав-переможниць. Відповідні положення були закладені в Сен-Жерменському мирному договорі від 10 вересня 1919 року [52, с. 16–17].

Мовна незалежність була пов'язана з політичною ситуацією. Бажання населення об'єднати Австрію з Німеччиною також відображало думки щодо мовної незалежності. Північнонімецька/верхньонімецька мова

вважалася вищою, а спроби зробити австрійську німецьку незалежною не були дуже добре сприйняті. У 1930 році Карл Фрідріх опублікував статті «Німець і австрієць», «Австрійська нація» та «Якої ми національності?» [51, с. 487] і підкреслив особливість австрійського народу через його історію, культуру та релігію у формі католицизму, яка помітно відрізняється від протестантської Німеччини та її культури.

Тут також австрійськи в Тимчасовій війні продовжують вживатися більш-менш часто і розглядатися як стандартна мова [51, с. 486–487].

Внутрішня напруга зберігалася і певною мірою призвела до розпаду держави. У березні 1938 р. відбулася так звана анексія гітлерівської Німеччини, яка зрештою була з ентузіазмом сприйнята багатьма німецькими націоналістами. 13 березня 1938 року Австрія була включена

до складу націонал-соціалістичного Третього рейху [9, с. 30–33]. Невдовзі після аншлюсу в Австрії прокинулося почуття ідентичності, яке сприяло мовним та історичним відмінностям. Після закінчення Другої світової війни почалися воєнні переговори. Держави-переможниці перешкодили

можливому державному зв'язку Австрії з Німеччиною, і уряд проголосив незалежність. Однак законодавча норма набуває чинності лише через десятиліття після закінчення війни державним договором, підписаним 15 травня 1955 року між державами-переможницями та Австрією. Державний

договір передбачав, «що політичний або економічний союз між Німеччиною та Австрією заборонений (...)». З'явилася політика дистанціювання від Німеччини, яка також вплинула на писемність і яка пов'язувалася з власними традиціями країни в термінах культурної політики. Економічні, соціальні та політичні успіхи, такі як державний

договір і проголошення нейтралітету в перші повоєнні роки, призвели до зміцнення Австрії та розвитку сучасної австрійської свідомості [9, с. 33].

Як фактор національної ідентичності вказувалося на австрійську мовну різноманітність. Борці за культурну відбудову нової республіки в Австрії видавали новий програмний часопис «*Die Blätter für Österreichische Austauschung*» [1, с. 126–128].

У 1955 році було засновано *Австрійське товариство мови та культури*, яке вимагало лінгвістичного визнання національної мови шляхом перетворення розмовної мови на писемну мову Австрії. Вплив держави на розвиток мови став очевидним у 1951 році, коли за дорученням

Федерального міністерства освіти було складено «*Австрійський словник*», який містив письмові та розмовні австрійські вислови. З появою словника

було закладено основу для мовної незалежності, і словник від самого початку підтримував власний національний погляд на Австрійську мову.

У 1980-х роках був створений *Малодавстрійський словник* для використання в другому класі початкової школи. *Österreichische*

Schülerduden був опублікований Dudenverlag, але в ньому бракувало

багатьох австрійзмів, тому його було відхилено [51, с. 491]. У 1969 та 1980 роках Якоб Ебнер опублікував словник австрійських особливостей «*Wie sagt man in Österreich?*» Зусилля для досягнення більшої мовної

незалежності тривали й у наступні роки. Австрійський словник редагувався

та перевидавався кілька разів. У 2016 році було опубліковано 43 видання обсягом 1056 сторінок [51–52, с. 490–492, с. 17].

Були дискусії про особливості австрійської німецької мови, а регулярні конференції лінгвістів сприяли комплексу питань про національний стандартний різновид.

Висновки до розділу

Слід підкреслити, що австро-німецька мова розвивалася завдяки соціокультурним особливостям і сильним зв'язкам з іншими мовами та культурами регіону. Особливості австрійської німецької мови виникли в ході

мовного розвитку та різноманітних мовних і культурних контактів

багатонаціональної Центральної Європи, але водночас ця мовна

різноманітність є результатом процесів стандартизації. Так виникла

австрійська німецька, яка не є ні гіршою, ні кращою, а просто репрезентує

інший національний різновид німецької мови, так само добре німецький, як і

інші національні стандартні різновиди німецького мовного ареалу.

РОЗДІЛ II ФОРМИ ІСНУВАННЯ АВСТРІЙСЬКОЇ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

2.1 Виникнення Австрійської національної літературної мови

Існування незалежної австрійської літератури спричиняє наукові та культурно-політичні розбіжності донині. Протягом двох століть, з коротким передомом під час Третього Рейху, ніхто не ставив під сумнів політичну незалежність Австрії та пов'язані з нею зовнішні атрибути суверенітету. Проте всі спроби визначити ідентичність австрійської культури та літератури призводять до емоційно продиктованих суперечок.

Це походить від методологічно оманливого переконання дев'ятнадцятого століття, що основою культурної ідентичності є нація. У випадку Австрії історичні причини не дозволяють однозначно говорити про націю. Поняття австрійського народу замінено тут поняттям держави, а поняття національної літератури — поняттям державної літератури.

Подібні процедури застосовувалися в інших країнах із порівняно складною етнічною структурою, якщо згадати лише Швейцарію чи Сполучені Штати.

Певною мірою історія австрійської літератури є процесом емансипації, записаним у мовних художніх творах у широкому розумінні культури німецькомовного простору. Цей запізнілий процес, у ході якого утверджувався суверенітет австрійської літератури, можна розглядати в трьох окремих теоретичних контекстах, які дозволяють більш-менш чітко вимальовувати умови їхньої ідентичності.

Перший, найбільш часто використовуваний підхід використовує німецьку перспективу, більш точно сформульовану: австрійська література підпорядковується німецькій культурній семантиці, тоді як її особливість приписується переважно географічним, політичним і частково етнологічним категоріям.

Другий контекст дозволяє описати ідентичність австрійської літератури з посиланням на австрійський культурний код.

У сенсі цього культурного коду це незалежна культурна структура, яка має власну традицію, посилається на власні засновницькі міфи у своїй аргументації, має громадську думку, яка протягом століть керується власними критеріями оцінки, і мережу людей, сформовану відповідно до власних потреб і незалежних від Німеччини закладів поширення культури.

До них належать видавництва, журнали, книгарні, бібліотеки та багата театральна та музична сцена. В Австрії, особливо у Відні, склався особливий тип літературної кав'ярні. Цей заклад завжди був центром культурного життя і, завдяки своїй демократичності, часто виконував функцію формування громадської думки. Згадані тут елементи поширення культури є вирішальним фактором у встановленні відчуття австрійського культурного суверенітету.

Нарешті, існує **третій спосіб** визначення генетичної особливості австрійської літератури: розглядаючи цей варіант, важливо мати справу з її функцією в рамках відповідно модифікованого постколоніального дискурсу.

Цей дискурс бере до уваги широкий спектр культурно-творчих процесів, що відбувалися в регіоні, який неточно назвали центральноєвропейською культурою.

Унакше кажучи: культури і особливо літератури в цьому регіоні виникли або в симбіозі, або на протигагу політичній діяльності окремих держав, які підпорядковували собі сусідні народи в різні історичні періоди або самі ставали об'єктами анексії [28, с. 95–103].

Якщо прийняти центральноєвропейську оптику постколоніального дискурсу, то необхідно також прийняти гіпотезу про те, що залежно від відповідної політичної ситуації мультикультурні державні літератури, з одного боку, і з іншого виникли монокультурні національні літератури.

З якого б боку ви не дивилися на це, різноманітні форми емансипації в австрійській літературі підлягали процесам колонізації та деколонізації.

Тут вирішальний вплив на зміни мали переважно історичні події та меншою мірою культурно-творчі процеси, хоча й релігійні течії залишили відбиток на способі сприйняття дійсності. Це знайшло своє вираження в естетиці й естетиці австрійського культурного коду, витoki якого сягають часів релігійних воєн і початку католицького бароко в Австрії.

Коли Австрія займала домінуючу позицію в Центральній Європі в 17 столітті, а її політичний вплив сягав аж до Іспанії та Нідерландів, вона нав'язувала власні культурні моделі іншим народам так само, як і асимілювала інших.

Коли вона сама перебувала під домінуванням Німеччини, вона прийняла парадигми колонізатора – це стає особливо очевидним у історичні періоди ХХ століття, які були катастрофічними для австрійської державності.

НУБІП Україна

НУБІП Україна

НУБІП Україна

НУБІП Україна

2.2 Позиції в літературознавстві

Походження цих труднощів лежить у перших істориків німецької літератури, які, як-от Georg Gottfried Gervinus, перебували під величезним впливом світу ідей німецького романтизму. Історики літератури, які вийшли з романтичної школи, природно, не бачили необхідності диференціювати традицію німецькомовної літератури [30]. Для них мова та племінне походження представляли остаточну легітимність для літературно-історичної класифікації.

Ця модель літературознавства була панівною в Європі до кінця Першої світової війни. Після цього, внаслідок розпаду старих (колоніальних) політичних структур, у літературознавстві також почав визрівати новий методологічний підхід, який зосереджувався не лише на інтегруючих елементах, а й на фундаментальних ідеологічних та естетичних відмінностях у полі німецькомовного література.

Перш за все, це означало, що в рамках історії німецької літератури австрійська література, яка включала також літературні твори з областей монархії, які не належали до австрійського «сердечка», розглядалася окремо або навіть була представлена в цілі розділи, присвячені виключно цьому. У цьому контексті особливої згадки заслуговують чотири томи німецько-австрійської історії літератури.

Вони були досліджені у Відні в 1899-1937 роках групою істориків літературів, включаючи Віллібальда Нагла, Якоба Зейдлера та Едуарда Касла [35]. Контраверсійний історик літератур Йозеф Надлер пізніше пішов тим же методологічним шляхом погляду. Він спочатку написав широкомасштабний синтез літератури німецьких племен, щоб звузити свій погляд на історію австрійської літератури в 1948 році [36].

Звісно, це сталося не даремно – під час правління Третього Рейху незалежне австрійське літературознавство було вже придушене від початку. Навіть після війни історики німецької літератури не були

схильні відразу змінювати свою традиційну парадигму літературознавства.

НУВБІП УКРАЇНИ

Спочатку спроби нового погляду на історію німецькомовної літератури, які заохочували австрійські літературознавці (Альфред Допплер, Вальтер Вайс, Венделін Шмідт-Денглер, Сігурд Пауль Шейхль, Герберт Земан, Альберт Бергер, а згодом також Клаус Зейрингер), розглядалися як надто односторонні надмірні інтерпретації, відкинуті. Одразу постала методологічна проблема: як уже було пояснено, австрійської літератури бути не може використовуючи традиційні літературно-історичні терміни, оскільки все, від території, етнічної ідентичності, історії, менталітету до прийнятих ідей і цінностей, є проблематичним. Водночас, однак, саме ці елементи утворюють систему сполучних знаків, детермінантою якої є неодноразово згаданий австрійський культурний код.

НУВБІП УКРАЇНИ

Це неодмінно термін, який не можна визначити в загальних категоріях. Однак це можна перефразувати приписуючи австрійській літературі конститутивні риси, яких немає в цій констеляції в національних літературах. Великий німецький письменник Томас Манн, коли його запитали про австрійську літературу, не тільки не сумнівався в її існуванні, він фактично вказав на елементи, які відрізняють її від німецької літератури. На його думку, австрійська література є наслідком «расової та культурної суміші», що зробило б її більш європейською, ніж німецька культура [55, с. 812]. Звичайно, думали не лише про письменників, а й про всю культурну спадщину Австрії, включно зі всесвітньо відомими австрійськими музикантами.

НУВБІП УКРАЇНИ

Австрія є частиною європейської культурної свідомості з такими композиторами, як Вольфганг Амадей Моцарт, Йоганн Штраус, Густав Малер, такими художниками, як Густав Клімт, Егон Шіле, Оскар Кокошка, архітекторами, такими як Отто Вагнер, Йозеф Гофман, Адольф Лоос, з психоаналітиками Зигмунд Фрейд і філософ Людвіг Вітгенштейн, помітно представлений такими письменниками, як Франц Грілпарцер, Адальберт

НУВБІП УКРАЇНИ

Штіфтер, Йоганн Нестрой, Франц Кафка, Райнер Марія Рільке, Роберт Музіль, Герман Брох, Едіас Канетті, Пауль Целан, Томас Бернхард і Ельфріда Єлінек.

Тим не менш, визначення національності деяких із цих нерухомих зірок на австрійському культурному небосхилі викликає труднощі з точки зору мислителя, який систематично класифікує: Рільке, Кафка, Канетті та Целан, з етнічної точки зору, не відповідають традиційні критерії національної приналежності, але їх творчість є важливою частиною австрійських культурних кодів.

Однією з найважливіших її детермінант є національна ідентичність її творців, яка не піддається чіткому визначенню. В результаті складних історичних і політичних подій австрійський культурний код утворює конгломерат, що складається з історій багатьох культур.

Вирішальні для австрійської культури автори сьогодні пишуть майже виключно німецькою мовою, але ментально вони не є репрезентантами німецької культури – не лише за місцем народження, але передусім за ідеологічною структурою своїх творів.

Складовою частиною австрійських наративів було й залишається мислення в міфічних категоріях, яке, хоч і закріплене на реаліях альпійської провінції, спирається на наднаціональні універсальні цінності.

У 19 столітті справжня ідентичність у ментальному сенсі була замінена необхідністю побудови міфічної ідентичності, австрійського міфу, який би об'єднав багатонаціональну та багатомовну різноманітність ідей в ідею наднаціональної імперії в серці Європи.

Оскільки основою цього міфу не могло бути почуття національності в розумінні ідеології XIX століття, його замінило наднаціональне почуття державності, уособленням якого був правлячий імператор із дому Габсбургів.

Він був гарантом єдності політичної структури, а також рівного ставлення до громадян, релігій, культур і мов. Як зазначає італійський германіст Клаудіо Магріс, аж ніяк не слід недооцінювати роль літератури у процесі формування

міфу про Габсбургів, не в останню чергу тому, що вона мала брати до уваги мультикультуралізм держави [10].

У той час виник міф про ландшафти Габсбургів, який базується на тому факті, що розбірливі культурні знаки були розкидані по всій території монархії (переважно у формі громадських будівель, таких як офіси, поштові відділення, театри, оперні театри) та у формі загальноживаних австрійських фраз, повсякденних виразів і наукових термінів). Таким чином, громадянин міг почуватися як вдома навіть у найвіддаленішому куточку держави та ідентифікувати себе з батьківщиною, відомою як «Дім Габсбургів» [56, с. 27–

38].

Навіть сьогодні ці культурні символи характеризують міські пейзажі Відня, Кракова, Будапешта, Любляни та Лемберга чітко визначаним чином, якщо назвати лише найвідоміші приклади. Їхня іконографія досі заповнює сторінки художніх альбомів і літературних творів майже в кожній постгабсбурзькій країні.

Австрійський культурний код можна ідентифікувати за кількома ознаками, які мають програмне значення для нашого контексту: до них належать багатонаціональність, міф про Габсбургів, недовіра до мови (мовний скептицизм) і відповідно профільована іконографія, що є додатковими рисами, які особливо важливі. можна додати такі важливі для аналізу літературних творів, як неоднозначна конструкція «репрезентованого світу» чи характери героїв австрійської літератури, які базуються на внутрішніх суперечностях.

Оскільки згадані риси знов і знов проявляються в окремих літературних творах у різних комбінаціях, система, характерна для австрійської літератури, постає щоразу заново. Опис і особливо прочитання австрійського культурного коду дає історикам літератури можливість провести семантичну та семіологічну межу між німецькою та австрійською літературами.

2.3 Австрійський культурний код і питання ідентичності

З історичної точки зору справедливо сказати, що культурна парадигма Німеччини була менш сприйнятливою до асиміляції, ніж австрійська.

Отримані ідейно-естетичні висновки можна легко знайти як у великих національних історіях, так і в маленьких приватних оповіданнях німецьких та австрійських письменників. Порівняння німецьких та австрійських історичних оповідей можуть слугувати тут як ілюстрації: якщо німці, за винятком

Гердера, Гете та Шиллера, в основному посилаються на німецьке коріння, австрійці в 17 столітті люблять використовувати іспанські культурні моделі (театр, придворний етикет, відмінна поведінка) звернення.

На початку 19 століття спостерігається зв'язок зі слов'янськими та угорськими культурними традиціями, слід лише згадати міфотворчі драми

Франца Грільпарцера «Лібусса» та «Глік і край» короля Оттокара, роман «Віткіко» Адальберта Штіфтера, окремі новели Марі фон Ебнер-Ешенбах, деякі комедії Йоганна Нестроя та лібретто популярних віденських оперет [54].

Ці приклади вже показують, що тенденції до емансипації втілюються насамперед у процесі, вписаному в історичний період розвитку суверенної самовпевненості серед австрійських інтелектуалів. Однак ця свідомість виникає не за принципом виключення сторонніх впливів, а радше у формі взаємного проникнення, відомого як транскультурація, кінцевим результатом якого є культурний конгломерат.

Ці принципи здебільшого розуміли та передавали такі консервативні письменники, як Гуго фон Гофманнстал [44, с.401–406], Антон Вільдганс [3, с.410–421] та Йозеф Рот [39, с.938–945], які, безсумнівно, зробили вагомий внесок у поширення австрійської ідеї за межами Австрії.

Ці принципи здебільшого розуміли та передавали такі консервативні письменники, як Гуго фон Гофманнстал, Антон Вільдганс та Йозеф Рот, які, безсумнівно, зробили вагомий внесок у поширення австрійської ідеї за межами Австрії. Їхні есе на цю тему, опубліковані після краху Габсбурзької монархії,

свідомі, слід розуміти не лише як ідеалізацію минулого, але й як перспективний заклик адаптувати наднаціональний міф до нової політичної ситуації в Центральній Європі. Теоретичною основою будь-якого дискурсу про самобутність австрійської літератури є визначення джерел її походження. Немає сумніву,

що початки німецької культури та німецької літератури є спільними. Проте той факт, що перші середньовічні пам'ятки німецькомовної літератури походять із південних територій, не означає, що їх можна без методологічних наслідків ототожнювати з національним варіантом. Лише в XIX столітті

склалася політична концепція нації та національної держави, яка з метою достовірного виправдання своїх претензій на владу базувалася не лише на військових і економічних аргументах, а також посилялася на широко зрозумілу культурну традицію. Так сталося в Німеччині де зародилося поняття національної літератури.

З іншого боку, в Австрії ситуація була іншою, оскільки неможливо було визначити існування австрійської нації в етнічних категоріях, визначених німцями. Звідси й усі труднощі з австрійською ідентичністю, яка й сьогодні є однією з головних тем австрійських наративів. У XIX столітті Австрія була

багатоетнічною державою, яка геополітично вважалася над регіональною державою. Однак його сила полягала не в етнічній єдності, а в потужній адміністрації, яка уможливила управління багатоетнічною державою. Оскільки у XIX столітті не існувало австрійської національної держави, не

можна було – незважаючи на деякі спорадичні спроби (національна бібліотека, національний театр) – оперувати поняттям австрійської національної літератури, посилаючись на власну традицію, оскільки вона була спільною з Німеччиною, принаймні у плані мови. Проте це не означає, що австрійська влада та політики не визнавали державо-охоронної функції літератури.

Навпаки, ще у XVIII столітті за часів імператриці Марії-Терезії та її сина Йосифа II, прихильників Реформації, було зроблено низку ініціатив щодо підтримки художньої діяльності місцевих авторів.

Ідеї державних службовців (Йозефа фон Зонненфельса) не обов'язково збігалися з баченням художників. Суворість тодішньої цензури була радше перешкодою, аніж пожвавленням літературного й театрального життя [50].

Читаючи Гете (Торквато Тассо), ми знаємо, що проблема куртуазної літератури була не винаходом австрійської державної адміністрації, але вплинула на інші німецькомовні країни. Проте в Австрії йшлося про пропозиції літературної моделі, яка мала зміцнити ідею державності, яка могла б базуватися на територіальній єдності, а не на національній спільноті. У 1770

році католицький священник Йоганн Баптист Габріель Марек склав список літературних творів, створених на території, яка традиційно приписувалась Австрії в період 1190-1770 років. Цей каталог у двох частинах пізніше назвали першою історією австрійської літератури [56].

Прагнення австрійських істориків до родоводу Австрії, що сягає корінням у Середньовіччя, сягає ще глибше в минуле. Термін «Австрія» (Ostarrichi) вперше з'явився в історичних джерелах у 996 році, що дало нинішньому політичному істеблішменту привід святкувати власне тисячоліття. За допомогою цього факту важко обґрунтувати тезу про культурну самостійність цих територій ще в середні віки, оскільки, як уже

зазначалося, початки австрійського культурного коду, який неможливо точно визначити, сягають глибокої давнини, щонайбільше до епохи бароко. Докорінна зміна в уявленнях про Австрію як про самостійне державне утворення з власною культурною традицією відбулася лише на початку XIX

ст. Наполеонівські війни, які передували розпаду Священної Римської імперії німецької нації та появи незалежної Австрійської імперії (1804 р.), імперська влада якої поширювалася в основному на Центральну Європу, Балкани та частину Італії, не лише змінили державні структури, а й політичний менталітет правлячих класів.

Граф Йоганн фон Стадіон, відповідальний за зовнішню політику, назвав дату проголошення імператором Францем I спадкової монархії Габсбургів народженням австрійської нації [63, с. 430]. Однак це визначення було

перебільшенням, оскільки рішення Відня лише незначною мірою враховували багатонаціональний характер нової держави. Незважаючи на те, що Австрія переважала в новій державній структурі, адаптована до політичних умов ідентичність вимагала визначення стратегічних цілей на даний момент.

Відповідно спрямована культурна політика має виявитися особливо придатною для цієї конструкції ідентичності. Спочатку в Австрійській імперії переважало абсолютистське мислення.

Одним із елементів, який синтезував про державні прагнення, була ідея правлячого дому, втілена в династії Габсбургів. З іншого боку, інструментами зміцнення ідентичності мають бути міф, мова, школа, культура та влада.

Особлива функція мови полягала у вирішальному впливі на майбутню культурну модель Австрії. Донині мовна рефлексія, яка однаково виражається як у схваленні, так і в недовірі, є важливою характеристикою австрійської літератури.

Його основи були закладені у 20 столітті теоріями філософів мови Фріца Маутнера та Людвіга Вітгенштейна, а також лінгвістично скептичними та критичними есе письменників Гуго фон Гофманстала та Карла Крауса, якщо згадати лише інтелектуально перебільшені форми цієї рефлексії тут.

Австрійці використовували німецьку мову так само, як і жителі інших німецьких країн. У Габсбурзькій монархії вона спочатку була єдиною державною мовою і була обов'язковою в офісах, школах, в армії та, певною мірою, також у культурному секторі.

Тим не менш, окремі етнічні групи використовували свої відповідні регіональні мови в повсякденному житті. Мовна колонізація могла тривати до тих пір, поки канцлер Клеменс Меттерніх правив Габсбурзькою державою в авторитарний спосіб. У міру того як демократизація державних структур прогресувала після революції 1848 року, виникла необхідність також визнавати мови народів, які підпорядковувалися монархії. Це спонукало центральну владу включити до Конституції 1867 р. спеціальний мовний пункт

Це правове положення гарантувало широку мовну свободу в володіннях Габсбургів, яка відтоді була відома як «Австро-Угорська монархія», і уможлиблювало розвиток австрійської культурної ідентичності, яка не була обмежена мовним корсетом.

Однак населення єврейського походження не змогло скористатися благами цієї мовної реформи: едикт встановив регіональні кордони, в межах яких можна було використовувати етнічну мову.

Євреї, однак, жили розпорошено по всій території монархії. Цей факт означав, що велика кількість австрійських письменників із єврейським корінням писала німецькою мовою. Це стало особливо очевидним у роки розквіту австрійської літератури на рубежі XIX-XX ст. У результаті німецька мова була – і повинна залишатися – мовою австрійської культури на значній території монархії. Після цього ідея багатонаціональної держави стала історією і була замінена австрійським міфом про Першу та Другу Республіки.

Прийняття німецької мови як культурно-посередницького засобу спілкування на території монархії несе з собою труднощі (про які не всі усвідомлюють) у зв'язку з конструюванням австрійської ідентичності:

Протягом двох століть Австрія також ототожнювалася з тими громадянами, зокрема багатьма письменниками, які використовували свої відповідні етнічні мови в повсякденному житті. Думали по-австрійськи, а писали угорською, чеською, польською, українською, а також ідиш.

Австрійський культурний код базувався не на мовній спільноті, а на ідеї наднаціональної держави. Це вплинуло на теми, знаки та символи, вписані в оповідь, більше, ніж на чисто лінгвістичному рівні. Багато з цих письменників болісно пережили крах Габсбурзької монархії. Після Першої світової війни вони продовжували писати «по-австрійськи», хоча їх творчість природно стала частиною культури держави, до якої вони тепер належали [72]. Така доля

спіткала відомих угорських (Тібор Дері), хорватських (Миреслав Крлежа), чеських (Ярослав Гашек) та кількох польських письменників, зокрема Юзефа Вітліна, Анджея Кушневича та Юліана Стрийковського. Відомий віденський

славист Адоїз Волдан присвятив велику монографію дуже диференційованій історії австрійської теми в польській літературі [41].

Немає сумніву, що йшлося про подолання однієї з проблем, з якими зіткнулася сучасна центральноєвропейська літературна історіографія, і яку неможливо вирішити методологічно без чіткого пояснення.

Про це опосередковано свідчить і книга Юргена Серке «Богемські села», яка була задумана як літературний документ і присвячена пам'яткам австрійської культури в Чехії [41].

Висновки до розділу

Австрійська література підпорядкована німецькій культурній семантиці, а її особливість пов'язана переважно з географічними, політичними та частково етнологічними категоріями. Контекст дозволяє описати ідентичність австрійської літератури з посиланням на австрійський культурний код. У сенсі цього культурного коду це незалежна культурна структура, яка має власну традицію, посилається на власні засновницькі міфи у своїй аргументації, має громадську думку, яка протягом століть керується власними критеріями оцінки, і мережу людей, сформовану відповідно до власних потреб і незалежних від Німеччини закладів поширення культури. Той факт, що австрійська література написана німецькою мовою, безсумнівно, є частиною її самобутності та основою труднощів її самовизначення. Пов'язана з цим культурна амбівалентність є сильним соціальним і ментальним фактом, який дуже тісно пов'язаний з уявленнями про мовні норми, що робить доцільним і необхідним розглядати це більш емпірично.

РОЗДІЛ III

АНАЛІЗ ЛЕКСИЧНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ АВСТРІЙСЬКОГО ВАРІАНТУ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Аналіз запозичених слів є важливим завданням, головним чином тому, що це дозволяє виявити розбіжності значення та вживання лексики в певному варіанті мови.

Ці відмінності полягають у доборі та складі запозичених слів, у ступені та якості їх адаптації та асимляції, нарешті, у функціональних особливостях.

Слід зазначити, що загалом, в австрійському варіанті німецької мови представлено більше слов'янських, французьких, італійських, латинських та інших запозичень, ніж у німецькій мові.

3.1 Запозичення з латинської мови.

Запозичені слова, спільні для австрійського та німецького варіантів, часто мають різні орфографічні, фонетичні чи граматичні форми. Наприклад, латинська фраза: *Passpel conservatur in Austria*. Французька форма цього слова: *Passepoil* і відповідна вимова: [paspoal], а слово *Rokoko*, яке має однакове написання в австрійському та німецькому варіантах, використовується в Австрії з наголосом на останній склад вимовляється; у німецькому варіанті наголос падає на перший або на другий склад. Слово *Elite* з однаковим австрійським і німецьким написанням і наголосом, австрійці вимовляють без кінцевого *-e* – [e'li:t], а німці – [e'li:ta], при цьому початкова голосна є відкритою та закриті інакше, як видно з транскрипції.

Слово запозичене в значенні «люстра», «світильник» має форму *Luster* в австрійській версії, а форма *Lüster* в німецькій версії *Lüster* є австрійським словом і також має умляут (*Lüster*), але умляут є відмінною рисою, *Lüster* означає «блискуча тканина» в Австрії, тоді як у німецькій мові — це проста форма з умляутом, що використовується в обох значеннях (люстра; блискуча тканина). Запозичене слово може мати й іншу граматичну форму. Наприклад, іменник *Dreß* (сукня) в австрійському варіанті жіночого роду, а в німецькому

чоловічого. З однаковим написанням, вимовою, граматичним родом, іменник може демонструвати відмінності у формуванні множини: Magazin у німецькій версії, Magazin в австрійській версії, не кажучи вже про відмінності у множині викликаних оформленням іменників різним граматичним родом, як згадане австрійське die Dreß – Dresse та німецьке der Dreß – Dresse.

Запозичені слова або їх основи можуть по-різному вживатися або їх основи у словотворенні. Наприклад, прикметник, що походить від Prozent, має закінчення -ell (prozentuell) в австрійській версії та al або -isch (prozentual, prozentisch) у німецькій мові, в інших випадках німці утворюють прикметник

із закінченням -isch (pedantisch) і Австрійці вживають його в кореневій формі (pedant). Дієслова, утворені від спільного кореня, і того самого дієслова часто отримують різні суфікси. Так, ми зустрічаємо австрійське слово röntgenisieren і німецький röntgen. При цьому за допомогою одного суфікса від одного

кореня утворюються різні за значенням слова: австрійський polieren — glätten (eine polierte Marmorplatte (полірована мармурова плита)), в німець. polieren – mit Politur einreiben. ((У цьому останньому значенні австрійці беруть за основу Politur і утворюють дієслово Politieren - mit Politur einreiben).

При утворенні іменників також можуть використовуватися різні суфікси, наприклад від спільної основи запозиченого слова Magazin в австрійському варіанті Magazinur та Magazine в німецькому (Lagerverwalter).

Загально-германське запозичене слово може брати участь в утворенні складного слова в одному випадку і не мати такої можливості в іншому випадку. Наприклад, в Австрії Cercle (високий прийом, знатне коло) використовується як частина складного слова Cerclesitz (місце в перших рядах театру). Таке складне слово німцям невідоме.

Нарешті, запозичення можна виділити на основі нетотожності семантичного комплексу. Отже, Champion, що в німецькій та австрійській версіях означає: «успішний спортсмен», також вживається в Австрії зі значенням: «кріплення на димохід», а відоме як німцям, так і австрійцям зі значенням. Umwelt французьке слово Milieu вживається в Австрії і зі

значенням: Tischdeckchen. Окремі запозичені слова можуть з'являтися лише в німецькому та австрійському варіантах, однак вони не мають абсолютно однакового значення. Наприклад, в Австрії слово agnoscieren означає:

«Визначити особу померлої людини», тоді як у німецькій мові це має загальне значення: anerkennen. Ці приклади не вичерпують різноманіття різних способів адаптації та асиміляції запозичених слів в австрійській та німецькій мовах, але їх достатньо, щоб зробити певні висновки.

Причини цих відмінностей криються, з одного боку, в географічному положенні Австрії, у типі міжмовних контактів (слов'янські держави, південна Європа) та в історичному минулому Австрії (багатоетнічна Австро-Угорська монархія). З іншого боку, як зазначив Х. Рішхо-Баур, на початку XVII століття в Німеччині вже існував рух проти запозичень, який посилювався у XVIII столітті

й особливо в другій половині XIX століття, коли «Загальнонімецька мовна спілка» („Allgemeiner Deutscher Sprachverein“). Протягом цього періоду велика кількість запозичених слів у Німеччині була вилучена та замінена відповідними німецькими словами. Незважаючи на свій вплив на австрійські гілки, "Союз" не зміг досягти такої ж пуристичної "дії".

Це частково призвело до того, що низка запозичених слів була невідомою або застарілою в німецькій мові, але все ще активно використовувалася в австрійській версії.

Серед запозичень, характерних лише для австрійської лексики, особливо багато латинських слів. Латинські слова особливо численні серед тих, що стосуються різних сфер життя суспільства і вживаються в різних стилях мови.

НУБІП України

А.а.

Administration іноді поєднується з німецькою *Verwaltung*, а інші слова від цього кореня можуть утворювати складні слова: *Postadministrator*[47, с. 61] (поштовий адміністратор).

Ärar означає: скарбниця; зустрічається та вживається в офіційних документах разом із загальнонімецьким словом *Fiskus*.

Agnoszieren означає в австрійській мові: особа померлої людини також німці вживають це в значенні: *anerkennen*.

Adjunkt в Австрії означає: *Beamtentitel* – офіційний титул щодо кандидатів на державні службовці; в німецькому варіанті означає: *Gehilfe, Amtsgehilfe* – помічник, офіційний помічник.

Ambulanz, вживається у загальнонімецькому значенні як відділення в клініці для нестационарного лікування хворих, має таку ж дію, як і складне слово, наприклад: *Ambulanzwagen*.

Однак в Австрії замість складного іменника з таким самим значенням часто вживається лише перший компонент *Ambulanz*. Можливо, на це вживання вплинула аналогія зі *Rettungswagen*, яка замінила повну форму на скорочену версію *Rettung*. «Die Rettung brachte A. in die erste Unfallstation –

Рятувальники доставили А. до першого травм пункту». В Австрії прикметник вживається із закінченням *-isch*: *ambulatorisch*. Можна порівняти слова *einen ambulatorisch behandeln*, тоді як німці використовують структурний варіант слова *ambulant*, наприклад: «*Einrichtung für ambulante Behandlung* – заклад для амбулаторного лікування».

Assenieren означає в Австрії, окрім загальнонімецького значення *zubeistimmen* "погодитися", також "оглянути" (медичне обстеження на придатність). Нині це слово, як і іменник *Assentation*, є австрійським варіантом німецької «*Rekrutenmusterung*» – перевірки новобранців.

Adjustieren, окрім звичайного німецького значення: підганяти, готувати, пристосовувати, має також значення в Австрії: *dienstmäßig* (у формі).
Adaptieren, разом із загально німецьким значенням: адаптувати, має в Австрії значення: переобладнати квартиру, це слово є синонімом до:

renovieren –відремонтувати.

D.d.

Dotation, крім звичайних німецьких значень: дарування, *Schenkung* має в Австрії значення: *Heiratsgut der Frau* – придане жінки. Ім'я *Dotierung* вживається в Австрії лише у значенні: фундамент – *Stiftung*.

Dechantei, *Dekanei* означає в німецькій мові: квартира декана – *Dekans* oder *Dechanten*. В Австрії це слово має форму *Dechantei* і вживається в значенні: відділ деканату – *Amtsbereich eines Dechanten*.

Defizient, зрідка вживається в загально німецькому значенні: *Dienstunfähiger* – непридатний до служби, має дещо особливе значення в Австрії: *durch Alter oder Krankheit geschwächter katholischer Geistlicher* – католик, ослаблений віком або хворобою, священнослужитель .

Diurnum відомий в Австрії за значенням: *Tagegeld* – добув. Порівняймо: *Diurnale*, *Diurnal*; німецькою мовою це означає: молитовник католицького духовенства. Разом із його вживанням у значеннях: *Gebetbuch der katholischen Geistlichen*.

desolat поряд із вживанням у значеннях: *trostlos*, *traurig*, має в Австрії значення: поганий, спустошений: дорога в безлюдному стані, безлюдні умови – *schlecht, verwüstet: eine Straße in desolaten Zustand; desolaten Verhältnisse*.

E.e.

Exekution, поряд із загально німецьким значенням: виконання (вироку) – *Vollstreckung (eines Urteils)*, має в Австрії і значення: прикріплення – *Pfändung*.

цьому вся значенні вживається оборот *exekutiert werden (gepfändet werden):...*

обласний суд у цивільних справах засвідчив, як і вимога передачі підприємства, і загроза вимогі існують у сенсі положень Виконавчого кодексу

– das Landesgericht für Zivilrechtssachen habe bescheinigt, daß sowohl der Anspruch auf Übergabe des Unternehmens, als auch die Gefährdung des Anspruches im Sinne der Bestimmungen der Exekutionsordnung besteht.

Exekutor має значення: виконавець – Vollstrecker, а й: судовий пристав – Gerichtsvollzieher.

eruiieren, поряд із загально німецьким значенням: вивести –

herausbringen, ermitteln: Кримінальна поліція має квартиру... виявлений – Die

Kriminalpolizei hat die Wohnung... eruiiert, дієслово також зустрічається в Австрії у значенні: визначити, знайти (злочинця): злочинця було виявлено... ,

або: ... працівникам міліції не вдалося встановити мотив самогубства –

feststellen, finden (einen Verbrecher): der Täter wurde er... war es den Polizeibeamten nicht möglich, ein Motiv für den Selbstmord zu eruiieren.

Evidenz, поряд із загально німецьким значенням: ясність, найвища впевненість – Deutlichkeit, höchste Gewißheit, має значення: стежити,

резервувати (зберігати щось на обліку) – im Auge behalten, vormerken (etwas in

Evidenz halten) вживається в діловій та офіційній мові.

Expedit використовується в Австрії для: відділу доставки, наукової поїздки – Versandabteilung, Forschungsreise.

Extra використовується в Австрії як перша частина складного іменника

не лише у загально німецьких словах, таких як: Extrab latt, Extraordinarius,

Extravaganz, але і: Extrazimmer, Extrawurst. Das Schankzimmer und ein Extrastüberl brannten... – Згоріли водопровідна та додаткова кімната...

Externist використовується в німецькому варіанті в значенні: лікар зовнішніх хвороб, а також: хворий на амбулаторному лікуванні. В

австрійському варіанті це слово використовується в двох абсолютно інших значеннях: Externist – Schüler, який проживає поза межами школи – интернаут;

Студенти, які не відвідують школу, а готуються до іспиту приватно.

express означає: поспішний: «Österreichisches Wörterbuch» вказує на поширеність в Австрії витворів типу: швидкий лист, експрес, експрес-обслуговування клієнтів – *Expressbrief, Expresszug, Express-Kundendienst in Österreich hin.*

Expositur вживається в Австрії не тільки в загальногерманському значенні: дочірня церква, церква без власного пастора; іноземне відділення магазину – *Tochterkirche, Kirche ohne eigenen Pfarrer; auswärtige Filiale eines Geschäfts, auswärtige Zweiggesehaft*, іноземне відділення, іноземне відділення, але також зі значенням: розміщений в іншій частині будівлі школи – *Gebäude untergebrachter Teil einer Schule.*

F.f

Fatieren використовується на додаток до звичайних німецьких значень: *bekennen, angeben* – зізнатися, вказати, в Австрії також використовується для: подати податкову декларацію, надати свій дохід до податкової служби
Ferialtag – це австрійський варіант звичайного німецького свята.
Feber – австрійська версія Februar – лютого.

G.g
Grethium, крім загально німецького значення: громада, орган *Gemeinschaft, Körperschaft*, вживається в Австрії також у значенні професійне товариство – *Berufsvereinigung*, наприклад: група купців – *das Gremium der Kaufmannschaft.*

Gubernal це австрійський варіант звичайного німецького керма велосипеда – *Lenkstange am Fahrrad.*

I.i
Identitätsausweis, коротко: *I-Ausweis* – є австрійським варіантом загального німецького посвідчення особи – *Personalausweis*

inskribieren, крім звичайного німецького значення: включити до списку, зарахувати – *in eine Liste aufnehmen, einschreiben*, вживається в Австрії також зі значенням: вступити до університету – *an einer Hochschule einschreiben*.

inklinieren, майже застаріле в загальнонімецькому значенні: схильність віддавати перевагу чомусь – *Neigung, Vorliebe für etwas haben*, існує лише в «Österreichisches Wörterbuch» у поєднанні: до хвороби схильний (схилитися до хвороби) – *zu einer Krankheit inklinieren (Zu einer Krankheit neigen)*.

Inserat означає, як у німецькому вживанні: реклама в газеті, журналі – *Anzeige in einer Zeitung, Zeitschrift*; в Австрії іноді також означає: *Artikel* – стаття. *Gleichzeitig übersandte er einer Reihe Wiener Zeitungen vielseitige Inserate, in denen er die gegen ihn gerichteten Anschuldigungen bestreitet... Die Inserate sind von .. unterschrieben..* – У той же час він надіслав різні оголошення до ряду віденських газет, в яких заперечував звинувачення проти нього...

Оголошення підписані.
Inventur, крім звичайного німецького значення: інвентаризація активів, перевірка наявних товарів – *Bestandaufnahme der Vermögenswerte, Überprüfung der vorhandenen Waren*, вживається в Австрії у значенні: розпродаж – *Räumungsausverkauf*.

К.к
Kollektur – це австрійський варіант звичайної німецької мови: пункт збору, використовується в Австрії та як складне слово, наприклад: *Lottokollektur* (офіційний офіс лотерейної гри).

Kollaudierung – це австрійський варіант загальнонімецької мови: офіційний огляд будівлі, *Schlußgenehmigung*. Згідно зі словником «Fremdwörterbuch» це слово не вживається в німецькій версії.

Konfiniurn, застаріле в значенні: пограниччя, кордон, раніше використовувався в Австрії для прикордонних територій у Південному Тіролі.

Konsumation (*Konsumtion*), що походить від іменника споживання, означає в Австрії: *in Gastwirtschaft Verzehrtes. Die Besucher ... gaben für Eintritt,*

Konsumtion... im Durchschnitt 95,28. €, pro Kopf aus... – їли в ресторані.
Відвідувачі ... мають за вхід, споживання ... в середньому 95,28. € на душу населення від....

Konsistorium, окрім звичайного німецького значення: збори кардиналів, консисторія також має значення в Австрії: адміністративна влада єпархії (офіційна територія католицького єпископа).

Korrespondenz є компонентом складного іменника кореспондентська картка, еквівалент загальнонімецької Postkarte.

Kalamitat означає: труднощі, неприємна ситуація. Словник «Osterreichisches Wörterbuch» не вказує на будь-які обмеження щодо використання слова, тоді як німецькі словники, наприклад: «Fremdwörterbuch», вказує його лише у сфері розмовної мови.

В Австрії *Konvikt* означає не тільки: церковний інтернат; їдальня для учнів, а також: Schülerheim.

L.L.
Licentiat, застаріле для загально німецького значення: ступінь на теологічних факультетах, використовується в Австрії для: загального академічного ступеня.

laterieren є австрійським варіантом до загально німецького: seitenweise zusammenzählen – додати сторінки.

Laesio enormis означає: надмірна шкода, використовується в Австрії в юридичних і ділових документах і означає: Rechtsgrundsatz, nach dem ein Kauf rückständig gemacht werden kann, wenn der Preis das Doppelte des Wertes einer Ware überschreitet – правовий принцип, згідно з яким можна зробити покупку з простроченням, якщо ціна перевищує подвійну вартість товару.

laborieren означає: наполегливо працювати над чим-небудь. В австрійському вживанні це слово прийняло значення: an einer Krankheit leiden... stellt einen Bruch des Unterkiefers ... fest, an dem der Verletzte sechs Wochen

laborierte – страждає на хворобу... виявляє перелом нижньої щелепи... від якого поранений страждає протягом шести тижнів.

НУВБІП УКРАЇНИ

M.m.

Manipulation найчастіше вживається, як і в німецькому вживанні, у значенні: махінації «фінансові маніпуляції» *Machenschaften* „Finanzmanipulationen“, або обробляти (необережно маніпулювати вогнем) –

Handgriff (unvorsichtig mit dem Feuer manipulieren); іноді це також може

зустрічатися в значенні, більш характерному для 20–30-х років, але в словнику

Дудена (1957) взагалі не згадується: у роздрібній торгівлі – адаптація товару до потреб споживача (шляхом сортування, перепакування, змішування,

очищення тощо) – im Handel das Anpassen der Ware an die Bedürfnisse des

Verbrauchers (durch Sortieren, Umpacken, Mischen, Veredeln usw.).

Mandatar – характерним є використання цього слова у значенні: Комісар, депутат (партії, парламентської організації, громади): ... ще казали комуністичні мандатари перед виборами ... – Beauftragter, Abgeordneter (einer

Partei, Organisation im Parlament, Gemeinde):..., die kommunistischen Mandatare

vor der Wahl gesagt haben ...; ÖVP-Mandatar виступав за загальну амністію.

Мандатари студентів-соціалістів у... – ... trat der ÖVP-Mandatar für eine Generalamnestie. Die Mandatare der sozialistischen Studenten in... Як відомо,

загально німецьке значення цього слова таке: який діє від імені (за

дорученням) іншого, адміністратор; Юрист – der im Auftrag (kraft Vollmacht)

anderen handelt, Sachverwalter; Rechtsanwalt.

Magister, застаріле у звичайному німецькому значенні: вчений ступінь, використовується в Австрії у поєднанні: Magister der Pharmazie (університетська назва для фармацевтів).

Matura – це австрійський варіант німецької мови Дитям середньої школи. Його похідне Maturant означає: той, хто пройшов або склав Matura.

Порівняймо: закінчити – reifen.

НУВБІП УКРАЇНИ

Matrikel, на додаток до загального німецького значення: ім'я, вступна довідка, зокрема, німецьке значення: книга цивільного стану а також використовується у скороченій формі *Matrik*. («*Fremdwörterbuch*»).

Matrize. В Австрії дієслово *matrizieren*, що походить від цього іменника, вживається у значенні гектографування.

Marterl використовується в Австрії з характерним австро-баварським суфіксом – *l* (*Marterl*) що означає: пам'ятний знак. У такому вигляді він також використовується в Баварії.

N.n.

das Nationale є австрійським варіантом до загально німецького австрійським варіантом до загально німецького персоналу, персональні дані (ім'я, вік, місце проживання тощо) – *Personalien, Personalangaben, (Name, Alter, Wohnort u.a.)*. Громадянина було записано. "Мене звать Ельфріда М.", - вигукнув перехожий – *Das Nationale wurde aufgenommen. „Ich heiße Elfriede M.“, ereiferte sich die Passantin.*

Nationalrat означає в Австрії (та Швейцарії): верховне представництво народу або депутата – *oberste Volksvertretung oder Abgeordneter. ...* подав заяву на виклик національних рад *SPÖ – beantragte die Ladung der SPÖ-Nationalräte.*

Novität — її сфера застосування в Австрії ширша, ніж у шведській версії. Новинки на Віденському ярмарку – *Novitäten auf der Wiener Messe* («*Osterreichisches Wörterbuch*»). Новинка у великій конкуренції. Новинка була прийнята добре – *Novität in großer Konkurrenz. Die Novität fand freundliche Aufnahme.*

O.o.

Objekt, окрім звичайного німецького значення, об'єкт також має австрійське значення: будівля, як зазначає *FWb*, не є характерною для німецького вживання. Фермерські промахи. Зовнішня стіна об'єкта обвалилася – *Bauernhof rutscht ab. Eine Außenmauer des Objekts ist eingestürzt.*

O.o.

Objekt, окрім звичайного німецького значення, об'єкт також має австрійське значення: будівля, як зазначає *FWb*, не є характерною для німецького вживання. Фермерські промахи. Зовнішня стіна об'єкта обвалилася – *Bauernhof rutscht ab. Eine Außenmauer des Objekts ist eingestürzt.*

O.o.

Olive, крім загальнонімецьких значень (плід оливковим деревом тощо.)
– (Frucht des Öl-baumes, u.a.), використовується в Австрії в значенні: гудзик у
формі оливи – olivenförmiger Knopf.

Offizial, разом із загальногерманським значенням: представник
єпископа при здійсненні юрисдикції – Vertreter des Bischofs bei Ausübung der
Gerichtsbarkheit, має значення: позначення рангу для державних службовців,
звання державного службовця – Rangbezeichnung für Beamte, Beamtentitel;
наприклад: службовець – die Kanzleioffizialin (OWb). Гляньмо також:

Офіційний захисник Dr. K. звернувся до суду присяжних –
Offizialverteidiger Dr. K. appellierte an die Geschworenen ...

Ordnation, крім звичайних німецьких значень: медичний рецепт –
ärztliche Verordnung; Години консультацій – Sprechstunde, в Австрії також:
лікувальний кабінет – ärztlicher Behandlungsraum.

Р.р.
Proporz – це скорочена форма пропорційних виборів,
використовується в Австрії (і в Швейцарії) як термін: Verteilung der Sitze nach
dem Stimmenverhältnis. ... und das entspricht in diesen Bezirken, nicht einmal

dem Proporz – розподіл місць відповідно до частки голосів... Ціх
округах це навіть не відповідає пропорції.

perlustrieren, застаріле в німецькому вживанні, в Австрії відноситься до
термінологічного словника поліції і означає: зупинка для встановлення особи
(наприклад, підозрюваних); також: Perlustrierung. Als man einen verdächtigen

Mann festnahm, fand man bei der Perlustrierung das Raubgut. – коли
підозрілого чоловіка затримали, крадене знайшли під час лустрації...

Pragmatik – це грецько-латинське запозичення, яке зустрічається
лише в Австрії та означає: правила служби (для державних службовців).

Дієслово *pragmatisieren*, похідне від цього слова, вживається в Австрії лише у
значенні: найняти, обов'язково зробити, що-небудь (на все життя) найняти на
постійну роботу.

Präsenz, що означає: присутність, в Австрії відоме у складному слові *Präsenzdienst*, що означає: Militardienst. Er wurde zum Präsenzdienst einbezogen; ... zur Ableistung seiner Präsenzdienstpflicht emberufen wurde, ... weil ich im Präsenzdienst anerkennenswerte Leistungen vollbrachte... — військова служба.

Його включили в службу присутності; ... був призваний на строкову військову службу; ... тому що я досяг похвальних результатів у служінні.

Privatist, що походить від *privat*, означає в Австрії: студент, який готується до іспитів без відвідування школи.

Primarzt (*Primar, Primarium*) – австрійський варіант звичного німецького *Oberarzt*. ... und für das klaglose Funktionieren des Krankenhauses gibt es Direktoren und Primärärzte — а для безперебійного функціонування лікарні є директори та первинні лікарі.

psychiatrieren походить від іменника *psychiatrie* і означає: досліджувати стан душі. Тоді він психіатр; є також дієслово психіатричне лікування. Це психіатричне лікування має на меті надати інформацію про психічний стан вбивці.

Psyche — грецько-латинське запозичення в Австрії, крім звичайного німецького значення: душа, також значення: Frisiertisch mit Spiegel. Ein Wandregal mit zwei Bortbetten ... leisten bestimmt bessere Dienste als die althergebrachte Psyche — туалетний столик із дзеркалом. Настінна полиця з двома ліжками ... безсумнівно буде служити вам краще, ніж традиційна психіка.

patronieren вживається у розмовній мові у значенні: фарбувати стіни кімнати трафаретом.

Patronanz, що означає: фаворитизм, застаріло у німецькому вживанні; в Австрії використовується як варіант до слова *Patronat* — Меценатство (захист честі події).

polieren, на відміну від німецького вживання, в Австрії *polieren* має, на відміну від німецького вживання, лише значення: згладжувати, полірувати, згладжена мармурова плита.

politieren, відповідає німецькому *polieren* у значенні: *mit Politur einreiben*.

Physikus — грецько-латинське запозичення означає: районний лікар, застаріле в німецькому вживанні, широко поширене в Австрії. Für sanitäre Aufgaben gibt es einen Physikus ... — для виконання санітарних завдань є лікар ...

perzentuell є австрійським варіантом до загальнонімецької: *prozentuell*. Perzentuell stieg also die Lohnsteuer — Податок на прибуток також зріс у відсотковому розмірі... Perzentuell am höchsten ist daher die Teuerung bei den billigeren Sitzen — Таким чином, у відсотковому співвідношенні підвищення ціни є найвищим для дешевших місць.

Q .q.

Quitte означає: фруктове дерево; його плоди, форми в асоціації з сиром, утворюють іменник *Quittenkäse* зі значенням: нарізане варення, варення з айви — *Schnittmarmelade, Quittenmarmelade*.

R .r

Repetent, відомий німецькою як: вихователь, репетитор; учень який прогумює — *Nachhelfer, Einpauker; sitzengebliebener Schüler*, використовується лише в Австрії для значення: *sitzengebliebener Schüler*.

refundieren є австрійським варіантом загальнонімецького "замінити"; погасити — *ersetzen; zurückzahlen*.

Revident, застаріле значення: *Revisor*, використовується в Австрії як позначення рангу чиновника суд над головним фінансовим ревизором Г.Л. *der Prozeß gegen den Finanzoberrevidenten H .L.*

Revisor, окрім загальногерманського значення, відомий в Австрії як: Картковий контролер — *Kartenprüfer (ÖWb, FWb)*.

Remuneration, до звичайних німецьких значень: винагорода, винагорода — *Vergütung, Entschädigung*, має в Австрії значення: спеціальна оплата —

Sonderzahlung, яка відповідає німецькому чайові (почесний подарунок, спеціальний подарунок) – Gratifikation / (Ehrengabe, Sonderzuwendung).

Порівняння: різдвяна відпустка (спеціальна виплата робітникам тощо перед Різдом), відпустка від відпустки – Weihnachtsremuneration (eine Sonderzahlung an Arbeiter usw. vor Weihnachten), Urlaubsremuneration.

Realität, крім свого загально германського значення в Австрії також має значення: володіння будинком – Hausbesitz.

Realakt, до звичайного німецького значення: фактична дія – tatsächliche Handlung, має значення в Австрії: судова дія, що стосується власності – gerichtliche Handlung, die ein Grundstück betrifft.

S.s.

Spital означає: лікарня поширена в Австрії. Дитина отруїлася, її довелося терміново доставити до лікарні: ... медична допомога, ліки та стаціонарне лікування – Das Kind erlitt Vergiftungen und mußte sofort ins Spital gebracht werden: ... ärztliche Betreuung, Medikamente und Spitalsbehandlung.

Sekundararzt це австрійський варіант німецької мови: під наглядом лікаря – Unterarzt.

T.t.

Turnus, крім звичайних німецьких значень: фіксоване, конкретне повернення, зміна – festgelegte, bestimmte Wiederkehr, Wechsel, також відомий в Австрії у значенні: робоча зміна: належати до першої черги, переключений на 24-годинну чергу – Arbeitsschicht: zum ersten Turnus gehören, або: Auf den 24-Stunden Turnus umgestellt; Однак поширений і німецький еквівалент: ... що навіть при позмінній роботі всі виборці можуть віддати свій голос – ... daß auch bei Schichtarbeit alle Wähler ihre Stimme abgeben können.

Turnus також використовується у значенні: туристична поїздка. У деяких ротаціях вартість перебування зросла до 1500 шилінгів. Декади обертів, для

яких... – Touristenreise. In manchen Turnussen ist so der Aufenthalt auf 1500 Schilling gestiegen. Die zehntagigen Turnusse, für die...

transferieren, за винятком звичайних німецьких значень: обмінювати

гроші на іноземну валюту, здійснювати платежі за кордоном – Geld in eine fremde Wahrung umwechseln, Zahlungen an das Ausland leisten, має значення в

Австрії. офіційний переказ – dienstlich versetzen (ÖWb, FWb), також: переказ в інше місце – in einen anderen Ort verlegen. Бій (тут: боксерський поєдинок)...

мали перенести в Монреаль – Der Fight (hier: Boxkampf) ... nach Montreal transferiert werden sollte.

U. u.

Urgenz – походить від термінового (не можна відкласти) і означає:

терміновість – Dringlichkeit. Дієслово urgieren зустрічається в австрійських

офіційних документах у значенні: рішуче діяти; цікавитись виконанням заявки

– nachdrücklich betreiben; wegen der Eile digung eines Gesuchs nachfragen.

Z. z.

zensurieren, похідне від цензури, слово цензор означає в Австрії:

розглядати, судити – prüfen, beurteilen; у німецькому вживанні воно відповідає

структурному варіанту zensieren, можливо, як похідне від Zensor.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

3.2 Запозичення зі слов'янських мов

У далекому минулому носії діалектів сучасної Австрії співіснували з південними та західними слов'янами понад тисячоліття. Отже, всі австрійські діалекти зазнали більш-меншого впливу слов'янських мов, що особливо помітно в запозиченнях лексики.

Іноді ці запозичення обмежувалися одним діалектом, іноді вони проникали в австрійський, баварський та інші німецькі діалекти одночасно.

Б. Штайнхаузер[70], торкаючись саме впливу слов'янських мов на німецьку, виділяє 3 рівні (групи) слов'янських запозичень в австрійській мові.

До **I групи** належать запозичення із загальнонімецької літературної лексики, до **II групи** складають слова, поширені в австрійських діалектах (altösterreichische Lehnwörter – старі австрійські запозичення), до **III групи**

входять слов'янські запозичення, відомі лише в міському діалекті Відня (Wiener Lehnwörter – Віденські запозичені слова).

НУБІП України

До I групи, тобто до слів, відомих у загальнонімецькому вжитку, належить *Zeisig*, тобто співочий птах, у переносному значенні: легка (нерозважлива) людина і запозичено з чеської мови. Це слово також представлено в групі вторинних утворень: *Zeisiggrün*, *Zeisigfutter*, *Zeisen* (баварське), *Zeiselwagen* (ручний візок) та ін. В австрійських діалектах воно вживається з характерним змінювальним суфіксом *-erl* (*Zeiserl*). Діалектна форма слова також використовується для назви віденського клубу художників і письменників *Die Zeiserln*. Слово *Stieglitz* прийшло в німецьку мову зі старослов'янської, яка, можливо, була запозичена як зі словенської, так і з чеської.

Є відомі німецькі запозичення *Trappe* (птаха – журавель), українські запозичення *окрошка*, *соболь*, а також слова слов'янського походження *хом'як*, *schöps*, *Kolatsche*, *журавлина*, *межа*, *Zilfe* та багато інших, які були прийняті в німецьку мову і мають відповідне звучання – та набули форми образів.

Завдяки впливу слов'янських мов на німецьку такі слова, як *Dudelsack*, *Polka*, *Рибта*, які прийшли через угорську, або *Grippe*, які прийшли з української через голландську та французьку мови в 1770-х роках («каркання», «хрипота»), тощо, стало загальновідомим у німецькій мові.

II група слов'янських запозичень поширилася переважно в межах Австрії і змогли зберегти донині в австрійській розмовній мові та в деяких діалектах. До них відноситься *Dirndelbaum* (*Kornelkirsche*), де *dirndel*, що походить від слов'янського «*dernica*», збіглося з демінутивом *-el* завдяки змінюванню утворенню *Dirndel*, що походить від німецького *Dirne*. До цієї групи слід додати запозичене слово *Powidel*, *Powidl* (*Zwetschenmus*), що також входить до складу фразеологічної обороту «*Das ist mir Powidel*», де означає «будь-який, байдуже» (німецьке порівняння «*Das ist mir Wurst*»).

Wuchtel, назва вишкі, запозичена з чеської мови. Час прийому їжі. За словами В. Штайнхаузера [70, с. 79–80], це слово відоме у східній Австрії, тоді як у західній Австрії вживаються *Rohrnudel*, *Pumpnernudel*, *Pasta*, *Ofenknödel*,

Reinweckel. Літературний варіант Wuchtel – Buchtel (ÖWb, DWb, Orth.).

Слов'янське запозичення також Dalken (круглі/плоскі млинці з фруктами).

Б. Штайнхаузер, як вже зазначала, також визначає III групу слов'янських запозичень, головним чином у Відні та навколо нього, які він вказує на особливості віденського міського діалекту (das Wienerische).

Однак він визнає, що певне слово з часом потрапило в інші федеральні землі Австрії. Приклади з Віденського словника слов'янізмів В. Штайнхаузера у розмовній сценці, яку не можу тут відтворити [70, с. 105–110]. У ньому ми

зустрічаємо Spinachkaless (овочевий візок), чеський Manilas (олуші), чеський

Topank'i (напівчоботи на товстій підшві) і Tamleschi (неграбна, недбала людина, від чеського tam lezi – там він лежить), а також речення на зразок:

Ні, пане Шванда, ви повинні сказати про це фрау Бляшке! що означає щось на зразок: скажи легковірній людині. (Цей фразеологізм містить власний

іменник, що походить від чеського іменника blazka, порівняння чеською – blaha, українською – благословенна).

Слова, використані в оповіданні: abtrischaken (trischaken, treschaken – пробивати), Tschunkerln (п'ятачок, чеською – Cunka), Gatscherln (качки, чеською – каце) і багато інших слів, навмисно включених у великій кількості,

щоб показати, наскільки звичайними і загальнозрозумілими є слов'янські слова та вирази.

М. Шустер і П. Шикола [62, с. 172–176] також відзначають, що значна кількість слов'янських запозичень, зокрема з чеської мови, зустрічається у віденському міському діалекті.

Для віденського діалекту були характерні слов'янські впливи мови в середні віки. Однак у той час цей вплив мали інші діалекти Австрії, і, отже, віденський діалект не базувався на своєму винятковому характері. Навпаки, він майже не відрізняється від, наприклад, східних нижньо-австрійських

селянських діалектів, оскільки, як зазначають Е. Кранцмайер і В. Штайнхаузер [70, с. 6–7], віденський діалект уже мав вплив на діалекти австрійських

федеральних земель, що сприяло певному мовному зближенню між містом і федеральними землями.

У 19 столітті велика кількість чехів і словаків іммігрувала до Відня та околиць. Це також відбилося на характері віденського міського діалекту, так що відмінності від інших діалектів Австрії збільшилися.

Після розпаду Австро-Угорської «кляптевої» монархії розпочався процес асиміляції віденського діалекту, як каже В. Штайнгаузер, австрійською мовною спільнотою (*österreichische Verkehrssprache*) [70, с. 7].

У літературній мові Австрії звичайними стали ряд запозичень, наприклад, *Tuchent* («ковдра», наповнена пір'ям), походить від чеського *dúšenka*: лжка та сукняні качки, одяг..... Слово також вживається в баварських діалектах. Ймовірно, через цю обставину *ÖWb* включає це слово, не вказуючи, що воно належить Австрії, тоді як *Orth*, продовжує вважати його австро-баварським.

Іменник *schöps* (вівця) походить від старослов'янського *skopici* (сучасна чеська *skopce* – баранина) і був запозичений із центрально-німецьких діалектів, звідки він потрапив до Австрії. У німецькій мові це слово залишилося на рівні діалектного вживання, тоді як в Австрії воно увійшло в

літературний вжиток (*ÖWb*) і його похідний іменник *Schöpsene*, *Schopsernes* означає: баранина.

Іменник *Krahe* (несуча рама) походить від словенського *Krošnja* (*Tragreff*) і поширений не лише в австрійському діалекті та літературній мові (*ÖWb*), а й у Баварії. Уживається також у переносному значенні на позначення: розбитої хати, старої жінки, невеличкого візка сіна. В Австрії в літературній мові відоме словенське *klobasse* (тип ковбаси), *Maschanker*, що походить від чеської назви, відноситься до сорту яблук (яблуко *Borsdorf*).

Brimsen, що походить від чеського, в Австрії означає: овечий сир. Він також відомий як *Bremsenkäse*. Слово *Jaik* походить від словенського глечика; він зареєстрований в *ÖWb*, що вказує на його поширення в Австрії.

Pogatscherln (Pogatschen) у Відні, а також у Штирії та Каринтії означає: млинці, круглі гістечка, запечені в булочках з бекону...

Це слово не включено до ÖWb, але Х. Ріццо-Баур [48, с. 86] наводить докази його використання в літературній мові. Б. Штайнхаузер засвідчує словенське походження цього слова, тоді як DWb простежує його до угорських запозичень.

ÖWb не класифікує слов'янське слово Powidel (Powidl) як стандартну літературну мову, але воно часто зустрічається в друкованих виданнях без лапок, характерних для таких випадків. У друкованих джерелах Powidl часто

зустрічається без дужок, які зазвичай позначають народне слово: ... миска Powidl.

Одне з найдавніших слов'янських запозичень — субстантивне Jause (проміжна їжа; пор. українською. «обід»). За словами Е. Кранцмаера, воно переважало в австрійському вжитку, оскільки поширювалося в усіх східно-австрійських діалектах.

Jause спочатку означало: полуденок, а тепер також: ранок. Ось кілька прикладів використання цього слова: ... und den Most und die Jause brauchte.;

або у складі складних слів: ... крадене було знайдено між скибками хліба в сніговій упаковці під час перлюстрації. Ознака того, що часу на перекус не вистачає... Порівняння також: кава, перекус та ін. Від цього іменника дієслово jausnen зі значенням: перекусити.

Говорячи про запозичення зі слов'янських мов, слід пам'ятати, що основна група слов'янських слів ще в давнину потрапила в німецькі діалекти, де вони асимілювалися, зазнали впливу всіх фонетичних і граматичних закономірностей часу і сьогодні вже не входять до складу лексики іноземної мови (порівняння, наприклад, що сталося зі слов'янською границею на німецькому кордоні та наскільки чітко іншомовне походження можна побачити в слові: стюард, еллін, трубопроводи).

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

3.3 Запозичення з угорської, італійської та французької мов

Існує ряд слів, які були прийняті з інших мов до німецької мови Австрії. Академіе, запозичена з грецької, має в Австрії звичайне германське значення: вчене товариство; Університет тощо також значення: літературна чи музична подія (FWb, ÖWb).

Autodrom, запозичене з грецької, використовується в Австрії для позначення Autobahn для скутерів (FWb), місце розваг, де люди їздять на маленьких автомобілях (ÖWb).

Kukuruz, запозичене з турецької через слов'янські мови, є австрійським літературним варіантом загальнонімецького Mais (ÖWb).

У діалектній мові (FWb) вживається німецький варіант запозичення *Kukuruz*.

Palatschinke, що походить від угорського placinta (порівняння також латинське placenta, румунське placinta), є австрійським варіантом німецьких фаршированих млинців (FWb, Orth., ÖWb). Це слово служить компонентом складних іменників, наприклад, тісто для оладок. У віденській міській говірці вживається з дзвінким приголосним: *balatschinkn*.

Trabuko запозичене з іспанської мови і використовується для позначення австрійського типу сигар: австрійська директорська сигара (FWb, Orth).

Як відомо, французька мова постійно конкурувала з латинською мовою за вплив на німецьку. Після тривалого періоду впливу латинської мови в середні віки, у другій половині 13 століття вона була замінена французькою мовою з її «галантною» лексикою.

У другій половині 15 століття, з наближенням епохи Відродження, нова хвиля латинського впливу стала більш очевидною.

У цей період багато французьких слів перестали активно використовуватися в німецькій мові, оскільки вони були пов'язані з реаліями минулої епохи. XVII і XVIII століття приносять новий шар французької лексики, і французька, по суті, стає розмовною мовою дворянства не лише в Німеччині, але й у багатьох інших європейських країнах.

У жовтні 1814 року представники держав, які воювали проти Наполеона, зустрілися у Відні, щоб обговорити перерозподіл Європи після їхньої перемоги. Конгрес тривав до червня 1815 року.

Ця обставина, на думку Х. Ріццо–Баура, також вважала, що мовна ситуація в Австрії не залишилася недоторканою.

Так чи інакше, сьогодні в австрійській французькій мові слова, які або більше не вживаються в німецькій мові (досить згадати діяльність пуристів), або були не дуже поширені в Австрії.

НУБІП УКРАЇНИ

A.a.

Adjustage вживається разом із латинським корегуванням (див. розділ латинських запозичень): налагодження прокатного стану; обробка заготовок.

ajourieren, похідне від *ajour* означає: *Ajour* робота, виготовлення ажурних виробів вручну.

ambitioniert, що походить від французького *Ambition*, є австрійським варіантом спільного німецького зусилля, зацікавлений (бути) (FWb, Orth.).

Порівняння: Амбітні, талановиті молоді австрійські кінематиці знімають. Фільм про жінку з Відня.

B.b.

Ballon використовується у звичайному германському значенні: легка куля (повітряна куля), в Австрії також як частина зв'язку *Ballonstoff* (повітряна куля, шовк). *Ballon* також означає: скляна пляшка з цибулинною формою, що відповідає німецькому: *große Korbflasche*.

Billetieur використовується в Австрії для: асистент (у кінотеатрах, театрах), тоді як у німецькій версії слово, яке раніше означало квиткову касу, *Kastenaussprender* більше не вживається, але зберігся у Швейцарії.

Blanche, у німецькій мові отримане у сполученні *carte blanche* (порівн. українською карт-бланш), вживається також як окреме слово в Австрії: *blanche* – поле без крапок (у грі в доміно); *blanche* означає: білий.

Bouteille вживається в загальному значенні в німецькому варіанті

Bouteille вживається в загальному значенні в німецькому варіанті: пляшка; в

Австрії це означає: пляшка з довгим вузьким горлом.

C.c.

Safeterie означає: кавовий бізнес (австр. Альпійські країни) (FWb). Для кав'ярень або ресторанів самообслуговування використовується іспанська (латиноамериканська) форма *Safeteria*, як і німецька.

Cercle означає: високий прийом; дворянське суспільство; в Австрії воно також використовується як частина складного слова *cerclesitz*, що означає місце в перших рядах.

Champion, на додаток до звичайного німецького значення: *Sportmeister*, має значення: *Aufsatz auf dem Rauchfang* – кріплення на димарі.

D.d.

delogieren – австрійський варіант загальнонімецького слова: вигнати (з квартири), змусити звільнитися. *Darf der Hausbesitzer mich delogieren?*; *... daß schuldlos delegierten Familien* – Чи може власник будинку виселити мене? що невинно виселені сім'ї

Dragoner, разом із загальнонімецьким значенням: легший кінний спорт – *leichter Reiter*. *Kavallerist*, в Австрії також має значення: застібка ззаду на спідниці або на пальті – *Rückenspange am Rock oder am Mantel*.

dressieren разом із звичайними германськими значеннями: дресировати тварин, організувати їжу, також прикрашати випічку (торти) в Австрії.

НУБІП України

F.e.

Enquete вказано як застаріле значення в FWb. офіційне розслідування, ініційоване парламентом чи урядом – *amtliche Untersuchung, die vom Parlam ent oder der Regierung angeregt wurde*. OWb передає це слово в такому самому значенні без будь-яких вказівок на його архаїчний характер.

НУБІП України

Entree означає: вхід, плата за вхід – *Eingang, Eintrittsgeld*, іноді ще зустрічається в деяких звітах, але OWb рекомендує уникати цього слова.

Eprouvette — це австрійський варіант звичайної німецької пробірки

(наприклад, для хімічних експериментів) – *Probierröhrchen (z.B. für chemische Versuche)*.

НУБІП України

etablieren (самого себе), OWb вказує на те, що слово не вживається., наприклад: Два десятки компаній облаштувалися в цехових крилах – *In den Ladentrakten haben sich zwei Dutzend Firmen etabliert*.

НУБІП України

F.f.

faschieren — походить від французького слова *farce*, означає: проїхати через машину для м'яса. М'ясо з голови і шиї переварюють і подрібнюють *durch die Fleischmaschine treiben. Fleisch von Kopf und Hals wird überkocht und faschiert*. Слово "faschi" означає: проганяти м'ясо, фарш – *Faschiermaschine, das Faschierte*.

НУБІП України

Fauteuil означає: м'яке крісло. Замість запозичення в цьому значенні в Австрії також використовується термін – *gepolsterter Sessel*

НУБІП України

Fiaker означає: двокінний екіпаж і використовується FWB, Orth. вказує на те, що він використовується лише в Австрії. *Fiaker* також означає: Візник

НУБІП України

– *Kutscher* – скорочена форма *Fiakerkutscher*.

Fourgon, раніше використовувався в німецькій мові зі значенням: багажний вагон, складський вагон – *Packwagen, Vorratswagen*, був відомий в

Австрія зі значенням: катафалк, і сьогодні вживається рідко (FWb).

НУБІП УКРАЇНИ

G.g

Gagist — походить від Gage, що означає: оплата, зарплата художників, в

основному використовується в Австрії. Також відомо, що це означає: особа,

яка отримує гонорар, особливо для офіцерів — Person, welche Gage bezieht,

(FWb).

НУБІП УКРАЇНИ

garagieren — є похідним дієсловом від іменника garage, в австрійському

(як і в швейцарському) відоме вживання у значенні: автомобілі,

автостоянка:..., де можна також гаражувати автомобілі — Kraftfahrzeuge, Autos

einstellen:..., wo man auch Wagen garagieren kann.

НУБІП УКРАЇНИ

Gargoniere в Австрії в значенні: холостяцька квартира, мансардна

квартира — Junggesellenwohnung, Mansardemvohnung.

Garnitur, разом із звичайними германськими значеннями: кількість

зібраних знарядь, одягу — Anzahl zusammengehöriger Geräte, Kleidungsstücke;

військове спорядження людини та коня — militärische Ausrüstung von Mann und

Pferd, що використовується в Австрії: Anzahl, Gruppe zusammengehöriger

Menschen, наприклад: Zuggarnitur, що означає «бригада поїзда». або: ..., haben

wir hier eine Führungsgarnitur der OVP, ... — у значенні «лідерство».

НУБІП УКРАЇНИ

Gilet вживається в Австрії поряд із загальнонімецьким словом Weste

К .к

Kabinett зберіг значення в Австрії, яке все ще застаріло в німецькому

вживанні: маленька кімната з одним вікном — kleines, einfenstriges Zimmer.

Кімната — кухня — кабінет — квартира. Шестеро людей живуть ... з батьком

жінки в кабінеті — Zimmer — Küche — Kabinett — Wohnung. Die sechs Personen

hausen ... beim Vater der Frau in einem Kabinett.

НУБІП УКРАЇНИ

Kaprizel у поєднанні з іменником Polster утворює складний іменник

Kaprizelolster зі значенням в Австрії: маленька подушка — kleines Polster.

Karut використовується в Австрії та Швейцарії зі значенням (солдатське) пальто – (Soldaten) mantel (FWb).
Karbonpapier є австрійським варіантом до загальнонімецького іменника Вугільний папір – Kohlerpapier.

Karnies, у загальнонімецькому значенні: карниз, різновид карниза – Kranzleiste, eine Art Gesims, має в Австрії структурний варіант Karniese (Прийнятно. Karnische, можливо в помилковій етимології від Nische) зі значенням: Vorhangstange.

Kurtine, що позначало раніше: частина головної стіни фортеці – Teil des Hauptwalles einer Festung, у німецькому варіанті майже не вживається; в Австрії зустрічається у значенні: середня завіса на сцені – Mittelvortrag auf der Bühne.

L.l

Lüster німці використовують у двох значеннях: блискуча тканина – glänzendes Gewebe та люстра – Kronleuchter. Австрієць використовує форму без умляуту для значення коронних вогнів: блиск – Luster. При цьому він не обов'язково має на увазі розкішну, дорогу люстру, а просто будь-який світильник, що має кілька ламп (Beleuchtungskörper).

Lavoir використовується в Австрії у значенні: умивальник – Waschsüssel, про що свідчить словникова стаття в ÖWB; у німецькому варіанті це слово відноситься до архаїзмів, у південнонімецькому вживанні воно мало німецький звуковий та графічний вигляд: Lavor.

Lambrequin, що означає: хрестоподібна підвіска над вікнами або дверима – Querbehang über Fenster oder Türen. Вважається застарілим у німецькому варіанті. В Австрії воно ще вживається у значенні: захист вікон – Fensterschutz.

M.m.

Malaise в Австрії та Швейцарії означає: дискомфорт, нудота, поганий настрій – Unbehagen, Übelkeit, Mißstimmung. Не можна зображати нездужання

коаліційної системи як серйозний недолік демократії – Man kann nicht die Malaise des Koalitionssystems in ernsten Mangel der Demokratie darstellen ...

Mappeur австрійці вживають зі значенням: кресляр місцевості – Geländezeichner, німцям відомий лише похідний від цього іменника дієслово *mappiere*, що означає: малювати карти – Landkarten zeichnen.

markieren, крім загально німецького значення: позначати – bezeichnen, kennzeichnen має в Австрії та значення: пробивати квитки – Fahrkarten lochen.

Markör відомий в Австрії не тільки в загально німецькому значенні: арбітр, бомбардир у більярді – Schiedsrichter, Punktezähler beim Billardspiel, але та у значенні: офіціант – Kellner.

Melange, крім загально німецького значення: суміш – Mischung, Gemengsel, вживається в Австрії та зі значенням: молочна кава – Milchkaffee.

Menage, на відміну від німецького варіанта, де воно означає або: перевізник їжі – Speisenträger, або: домогосподарство, господарство – Haushalt, Wirtschaft, в Австрії відомо, в основному, у значенні: (військове) харчування (militärische) Verpflegung. Похідне *menagieren* означає в австрійському: хапати їжу (у військових) – Essen fassen (beim Militär), тоді як у німецькому воно означає: самообслуговування; копити – sich selbst verköstigen; sparen; schonen;

haushalten.

Milieu, поряд із загально німецькими значеннями: середовище, умови життя – Umwelt, Lebensumstände, має в Австрії і значення: маленька скатертина – kleine Tischdecke.

Montur вживається в Австрії в значенні: службовий одяг, уніформа – Dienstkleidung, Uniform: ... робочий наряд для кожного робітника щорічно – für jeden Arbeiter jährlich eine Arbeitsmontur; ... споживати одяг – Montur ausgeben; ... Montur verbrauchen. Воно зустрічається і у складі складного слова

Deputatmontur, у поєднанні з іменником *Deputat*, що означає: частина заробітної плати, яка виплачується не грошима, а натурою (харчування, паливо) – Teil des Lohnes, der nicht in Geld, sondern in Naturalien (Lebensmittel, Brennmaterial) entrichtet wird. У німецькому варіанті воно вже не вживається в

нейтральній стилістиці й зустрічається лише в розмовній мові як жартівливий термін для позначення одягу або, у переносному значенні, для: шкірка картоплі (в мундирі) – Schale von (Pell) kartoffel.

O.o

Organdy означає: бавовняна тканина, оброблена як скляний батист – wie Glasbatist ausgerüstetes Baumwollgewebe. *Organdin* (у розмовній мові іноді *Organtin*) означає: сітчаста тканина – netzartiges Gewebe. У німецькому варіанті, як стверджує FWb, форма *Organdin* не має самостійного значення, а іноді замінює іменник *Organdy*.

P.p

Parkette використовується в Австрії в значенні: однієї дошки паркетної підлоги – einzelnes Brettchen des Parkettbodens. Звідси в австрійському варіанті поєднання: *Parketten legen*, а німецькою: *Parkett legen* (паркетування – *Parkettieren*).

Paroli, поряд із загально німецьким значенням: подвоєння першої ставки у грі фаро – Verdoppelung des ersten Einsatzes beim Pharo Spiel, має в Австрії також значення: подвоєння першої ставки у грі фаро – farbiger Kragenspiegel

an Uniformen.

Partei, також відома німецькою мовою як власник квартири в (орендарському) будинку – Wohnungsinhaber in einem (Miets)haus, є характерним австрійським позначенням мешканців, квартиронаймачів.

Житлові сторони повинні були б принаймні отримати замінні квартири. Багато вечірок до будинку, в якому я живу – Den Wohnparteien mußten zum indert Ersatzwohnungen zuerkannt werden. Viele Parteien des Hauses, in dem ich wohne ...; з листа читача до газети. У формі домашні вечірки вживається зі значенням:

сусід – Nachbar. Але його запаморочення виявилось лише після того, як його повідомили про домашні вечірки. Тоді домашнім спало на думку, що – Doch erst, als er wegen ... von Hausparteien angezeigt wurde, flog sein Schwindel auf. Da fiel den Hausparteien ein, daß.

Partie, крім загальнонімецьких значень: номер – Abschnitt; Anzahl; Spiel, вживається в Австрії й у значенні (робочої) групи – (Arbeiter) gruppe.

Patience вживається в Австрії самостійно у значенні: гри в терпіння з картами – ein Geduldspiel mit Karten або у складі складного слова, наприклад: Пекарня "Терпіння" – Patiencebäckerei, що означає: Васьк-робота у фігурних формах – Vasek-work in Figurenformen.

Pensionist означає: Пенсіонери – Ruheständler. Єдиним справедливим рішенням для пенсіонерів було б... – Die einzige gerechte Lösung für Pensionisten wäre Це слово є складовою складних слів, наприклад:

Altpensionist (тобто особа, яка отримувала пенсію до нового закону про пенсії), або, відповідно: Neupensionist. Pensionär у значенні Ruheständler в Австрії не використовується, отже: Kostgänger; Мешканці гуртожитку – Bewohner eines Fremdenheims; Вихованець школи-інтернату – Zögling eines Pensionats. У

німецькому варіанті Pensionär використовується й у значенні Пенсіонери – Ruheständler

plakatieren, крім загальнонімецьких значень: Вивішувати на загальний огляд; вивішувати плакат – öffentlich anschlagen; ein Plakat ankleben, наприклад: Велика віденська фірма з виробництва цукру — рекламні щити –

X-Wiener Zuckerl Eine große Wiener Zuckerfirma a plakatiert. Розміщення на рекламних щитах – Plakatierung auf den Plakatwänden, вживається в Австрії та у значенні, близькому до: опублікувати, прикріпити (в газеті): Газета "Die

Krone" помістила цей вислів під багатозначним заголовком на першій сторінці – veröffentlichen, anbringen (in einer Zeitung): „Die Krone“ plakatiert diesen Ausspruch mit einem vielspaltigen Titel auf der ersten Seite.

Professionalist має в Австрії, крім загальнонімецької значення: Ремісник – Handwerker, та значення: кваліфікований працівник, професіонал – gelernter Arbeiter, Fachmann.

НУБІП УКРАЇНИ

R r.
Rayon в Австрії не зустрічається у значенні: Район – Stadtteil; у цьому значенні вживається слово Bezirk. Однак воно не поширене у значенні:

Співробітники вартового приміщення відповідають за безпеку та порядок у районі площею близько десяти квадратних кілометрів – Dienstbereich (Bezirk).

Die Beamten des Wachzimmers sind für die Sicherheit und Ordnung in einem rund zehn Quadratkilometer umfassenden Rayon verantwortlich. Воно виступає як компонент складних іменників, наприклад: Два районні інспектори – Die beiden Rayonsinspektoren ... Удови вбитого дільничного інспектора К.Г. було висловлено співчуття – Der Witwe des getöteten Rayonsinspektors K.G. wurde die Anteilnahme ... О 3.30 ранку охоронець райвідділу почув – Um 3.30 Uhr hörte ein Rayonsposten auf dem Büroraum ... Похідне від нього дієслово rayonieren означає в Австрії не тільки: nach Bezirken einteilen, але і також: jemandem Rayon zuweisen.

Rechaud означає: Газова плита – Gaskocher, хоча іноді це з'являється і в самому слові: Жінка підключилася до свого газорегулятора за допомогою – Die Frau hatte an ihren Gasrechaud mit angeschlossen ..., або вживається окремо: Коли вона працювала з рехаудом – Als sie am Rechaud hantierte ...

Regie має у Австрії, крім загально німецького значення: Управління грою; самоврядування – Spielleitung; Selbstverwaltung, також і значення staatliches Monopol, наприклад: "Австрійська тютюнова рада" – „Österreichische Tabakregie“. У формі множини (Regien) слово вживається в Австрії у значенні: Spesen, Адміністративні витрати – Verwaltungskosten.

Складне іменник Regiekarte означає в Австрії: Картка залізничного персоналу – Personalkarte der Eisenbahner.
rekommandieren, архаїчне для німецького варіанта, вживається в Австрії зі значенням: рекомендуємо – empfehlen, а також: записатися – einschreiben lassen.

Ramorqueur означає: буксир – kleiner Schleppdampfer; у словниках німецької мови, наприклад F.Wb, вказується на її діалектне вживання.

НУВБІП УКРАЇНИ
Renommee (репутація, популярність – Ruf, Leumund), renommiere
(angeben, prahlen), renommiert (berühmt, namhaft) – ці слова відомі також і у
німецькому вживанні. Можна лише вказати на те обставина, що у Австрії вони

використовуються частіше: відомий готель, відома команда. На очах у більш
ніж 70 000 глядачів чемпіон Австрії з футболу "Рapid" добився свого в матчі з
відомою "гламурною командою" – renommiertes Gasthof, renommiertes Team.
Vor mehr als 70.000 Zuschauern erreichte Österreichs Fußballmeister „Rapid“
gegen das renommierte „Glamour-Team“ ... sein Ziel. (Glamour - англійське

(шотландське) слово, що означає: Zauber, Blendwerk).

НУВБІП УКРАЇНИ
Retoure що означає у загально німецькому вживанні: при поверненні
товару продавцю – an den Verkäufer zurückgesandte Ware, також відомий в
Австрії як скорочена форма складного іменника Retourkarte. Картка

повернення – Retourkarte є австрійським варіантом до загально німецького
Rückfahrkarte.

НУВБІП УКРАЇНИ
Rondeau використовується в Австрії у значенні: кругле ліжко, кругле
місце – rundes Beet, runder Platz. Багато скорботних виникувалися в рондо
склепу – Im Rondeau der Gruft hatten viele Trauergäste Aufstellung genommen.

Rondschrift вживається лише в Австрії і означає: Декоративний напис –

НУВБІП УКРАЇНИ
Zierschrift.
S.s.

Sapine, Sappel використовується тільки в Австрії і означає: Кірка, кирка
для підйому і відтягування стовбурів дерев – Spitzhacke, Pickel zum Heben i
Wegziehen von Baumstämmen. Orth вважає, однак, що слово запозичене не з
французької, а з італійської мови.

T.t

НУВБІП УКРАЇНИ
Tourenwagen використовується в Австрії в значенні: пасажирський
автомобіль великої місткості – leistungsfähiges Personenauto (ÖWb); у
німецьких словниках не наводиться.

Trafik поширене в основному в Австрії і означає: Державна торгова точка з продажу курильних виробів – staatliche Verkaufsstelle von Rauchwaren (Tabaktrafik). Похідні від нього: Trafikant, Trafikantin означають: Власник, власник тютюнової крамниці – Inhaber, Inhaberin einer Trafik.

Trasse означає: Розмітка лінії на місцевості для нових маршрутів руху транспорту – im Gelände abgesteckte Linie für neue Verkehrswege (QWb, FWb). В Австрії воно зустрічається, однак, і в значенні: Маршрут: ... Будівництво лінії метро під вулицею Фаворітенштрассе – Strecke: ... Die U-Bahn-Trasse unter der Favoritenstraße zu bauen.

Typ означає в Австрії: Побудова, форма – Bauart, Muster. Це той самий тип корабля, який був... був доставлений – Es handelt sich um die gleiche Schiffstyp, die... geliefert wurde.

Висновки до розділу
Існує ряд слів, які були прийняті з інших мов до німецької мови Австрії. Віденський діалект був характерним впливи слов'янських мов в середні віки.

Однак у той час цей вплив мали інші діалекти Австрії, і, отже, віденський діалект не базувався на своєму винятковому характері. Навпаки, він майже не відрізняється від, наприклад, східних нижньо-австрійських селянських діалектів. Відомо, що французька мова постійно конкурувала з латинською мовою за вплив на німецьку. Після тривалого періоду впливу латинської мови в середні віки, у другій половині 13 століття вона була замінена французькою мовою з її «палантною» лексикою.

НУБІП УКРАЇНИ

РОЗДІЛ IV

ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АВСТРИЙСЬКОГО ВАРІАНТУ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

4.1 Особливості орфографії австрійського варіанту німецької мови

Графічне зображення голосного мутованого а (умлаут) вперше зафіксовано у середньовіснійнімецьких текстах. Однак нова графема використовувалася непослідовно і в жодному разі не відображала етимологічних умов.

У ранньому новонавстрійськом мовою, як наслідок уточненої буквенної вимови, люди відчували, що їм необхідно відрізнити графемне <ä> від графемного <e>, тому /ɛ:/ для <ä> виникло як "штучна фонема". Ця звичка здобула визнання і була зазвичай вимовою в "Deutsche Bühnenaussprache" Siebs, вперше опублікованій в 1898 році. Згідно з ним, довге [ɛ:] має вимовлятися в німецьких словах, коли виконується один із наступних критеріїв.

- <äh>, наприклад, wählen 'вибирати',
- <ä> у відкритих складах, наприклад, Träne 'сльоза',
- <ä> у закритих складах з одним приголосним, наприклад, spät 'пізно' [62, с. 41].

Крім того, [ɛ:] має вимовлятися в іноземних словах як, наприклад, Ära 'епоха', Sphäre 'сфера', Rabelais, Portière 'порт'єра' [63, с. 44].

Siebs [63, с. 39] добре знав той факт, що орфографія в багатьох випадках не відображає етимологічних умов, але граматики 16, 17 і 18 століття сформулювали правило, згідно з яким <ä> слід писати, якщо голосний повертається до <a> в базовій морфемі (наприклад, Männer 'чоловіки' < Mann 'людина').

Однак є кілька винятків: по-перше, є випадки, коли <ä> не пишеться, хоча <a> з'являється в базовій морфемі, наприклад, behende 'спритний' < Hand 'рука' або Eltern 'баб'ки' < älter 'старший'. І навпаки, існують випадки, коли

<ä> пишеться без будь-якого зв'язку з <a>, наприклад. Bär «нести», gebären «народжувати», währen «тривати» [64, с. 73]

На противагу тому, хто стверджував, що [ɛ:] є переважаючою вимовою для <ä> [63], Лінгвіст Viëtor [72, с. 15] повідомив, що окрім вимови довгого <ä> як [ɛ:], все частіше спостерігається вимова [e:] для цієї літери. У своєму огляді про літери та їх вимову він рекомендував вимовляти [ɛ:] у відкритих складах і в закритих складах, як, наприклад, у словах Gespräch "розмова" або nächst "наступний" [72, с. 24].

П'ятдесят років потому Moulton [58, с. 68] зазначив, що "ймовірно, всі освічені мовці використовують довгий /ɛ/ = [ɛ:] як назву літери ä", а для розрізнення мінімальних пар [ɛ:] у відкритих і закритих складах розрізнення мінімальних пар, таких як gäben "дав би" – geben "давати", але він також зазначив, що "цей /ɛ/ не дуже добре інтегрований у німецьку систему голосних".

Крім того, він зазначив, що /ɛ/, здається, частіше зустрічається в офіційному мовленні на відміну від неформального. Risch підкреслив що він, на відміну від Siebs [63], який аналізував вимову на етапах, досліджував стандартну мову ("Hochsprache") так, як вона фактично вимовляється.

Він визначив /æ/ як фонему, але обмежив її вживання регіоном уздовж середньої течії річки Рейн; у всіх інших регіонах він припускав /e/, хоча, за його спостереженнями, уважні мовці можуть свідомо намагатися розрізняти ці дві голосні, згідно з орфографією, оскільки це вважається найбільш вишуканою вимовою.

Досліджуючи стандартні голосні австрійської німецької мови, Pivonen [63], який припустив /ɛ:/, виявив тенденцію до злиття /ɛ:/ та /e:/, особливо у вимові жінок.

Moosmüller [57] підтвердила повне злиття /ɛ:/ і /e:/. З цих результатів вона зробила висновок, що /ɛ:/ не має фонематичного статусу в системі голосних стандартної австрійської німецької мови. Подібні результати були отримані Wiesinger [76] та Ehrlich [29]. У своїх рекомендаціях вони запропонували [e:]

НУБІП УКРАЇНИ

для графемного довгого <ä>. З огляду літератури можна констатувати, що вимова [ɛ:] якщо і зустрічається, то в формальних контекстах, в яких мовці схильні переборщувати з вимовою і намагаються дотримуватися чіткої стандартної вимови.

НУБІП УКРАЇНИ

Однак у нещодавньому дослідженні Sloos переслідувала питання доказу незлиття в стандартній австрійській німецькій мові. Окрім того, що її результати не були переконливими, її дані були досить незбалансованими як щодо вибору дикторів, так і щодо фонетичного контексту. Так, вона знехтувала тим фактом, що якість /e:/ змінюється на [ɛ:] перед /r/, так що

НУБІП УКРАЇНИ

контраст, наприклад, Bären "ведмеді" та Beeren "ягоди" неїтралізується і призводить до [ˈbɛrən] після застосування г-вокалізації. З цієї причини Bären/Beeren не можна об'єднувати з, наприклад, Mädchen "дівчина". Проте, оскільки було висунуто гіпотезу про зворотне злиття, варто заглибитися в це питання.

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

4.2 Фонетичні особливості функціонування австрійського варіанту німецької мови

На основі останніх досліджень соціолінгвісти поступово прийшли до розуміння того, що німецька мова є плюрицентричною мовою, що сходить до ідеї Клосса (Kloss, 1978). Плюрицентрична мова має кілька мовних центрів з відповідними стандартними різновидами. Необхідно чітко розрізнати "стандартну мову" та "стандартні різновиди". Стандартна мова означає мову, яка містить принаймні один стандартний різновид. Отже, стандартний різновид є підмножиною стандартної мови. Оскільки цей зв'язок часто не визнається належним чином, німецька стандартна мова була порівняна до стандартного різновиду Німеччини. Внаслідок цього непорозуміння всі відхилення від стандартного німецького варіанту іноді стигматизуються як діалектні форми.

З огляду на сучасний стан досліджень у соціолінгвістиці, дивує той факт, що все ще відчувається значна нестача комплексних досліджень стандартної австрійської вимови. Можливо, це одна з причин, чому досі не видано орфоепічного кодексу австрійської німецької мови, який би всебічно описував австрійські вимовні форми. Щоправда, деякі згадки про орфоепічні австрацизми подано в XIX виданні Siebs [63], а також в Österreichisches Wörterbuch (ÖWB) та Duden-Deutsche Rechtschreibung (Rechtschreib-Duden).

Крім того, до уваги будуть запропоновані деякі варіанти австрійської вимови, які не враховані в кодексах, але які були виявлені в результаті моїх емпіричних досліджень.

Австрійські варіанти вимови не бралися до уваги в історії кодифікації орфоєпії аж до 19-го видання Кодексу Siebs (1969). За основу було взято, головним чином, "Österreichisches Beiblatt zu Siebs", який був написаний від імені "Erweiterter Siebsausschuss". "Österreichisches Beiblatt", згідно з його власним розумінням, "призначався для викладання в Австрії і особливо для цілей австрійської школи". Однак самі автори не вважали описані в

"Österreichisches Beiblatt" варіанти застосовними у високому стилі, на сцені чи в художньому виконанні.

Чиста висока вимова являє собою ідеальну норму, яка в принципі відповідає традиційній сценічній вимові. На цьому рівні допускається лише одна форма вимови. Помірно висока вимова може мати кілька варіантів з більш широким діапазоном реалізації. Австрійські варіанти описані лише на рівні помірно високої вимови. Усі варіанти чистої високочастотної вимови, а також немарковані варіанти помірно високочастотної вимови повинні мати загальну чинність у німецькомовних країнах.

Таблиця 4.1: Характеристика австрійцизмів за словником Siebs

Фонетичні особливості	Приклади
Короткі голосні	Appetit, Behörde, Kredit
довгі голосні	Rebhuhn, Schächer
Відсутність назалізації	Pardon, Perron
Короткі закриті голосні	Supplik
[st, sp] statt [St, Sp] bei <st, sp> im	Standard
[k] замість [ç] у <ch>	Chemiker
[Ik] замість [Iç] у <ig>	nervig
[f] у <v>	nervig
Немає моулі	Vanille, Quadrille
Різні акценти	Kaffee, Uniform

НУБІП УКРАЇНИ

Словник складається з двох частин: загальної та словникової. Перша частина містить інформацію про правила вимови та їх пояснення. Друга частина містить лема з інформацією про вимову. У Siebs [63] австрійські варіанти вимови описані неklasично, що я узагальнила у таб.1.

НУБІП УКРАЇНИ

Ця диференціація в словниковій частині суперечить вказівці сита в загальній частині, що короткі голосні в Австрії вимовляються закрито. Також при явищі [st, sp] замість [St, Sp] з <st, sp> у початковому звуці можна визначити невідповідності між загальною частиною та словниковою

НУБІП УКРАЇНИ

частиною. Цей австрійський варіант ілюструється в загальній частині 17 прикладами слів, тоді як у словниковій частині лише 2 з них позначені як австрійські. Ці невідповідності створюють враження, що австрійські форми вимови в Siebs не є науково обґрунтованими.

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

4.3 Лексичні особливості функціонування австрійського варіанту

Австрійська лексика є найбільш дослідженою областю австрійської німецької мови. Подано різні пропозиції щодо структурування словника.

Наприклад, Wiesinger [75] поділяє австрійську лексику на такі просторові категорії, оскільки, на його думку, австрійська німецька мова не утворює єдиної одиниці.

1. Південнонімецька лексика. Тут Австрія і південнонімецький регіон протиставляються, наприклад, центральнонімецькому і північнонімецькому регіонам: Bub/ Junge, Orange/Apfelsine, Samstag/Sonnabend, heuer/ieses Jahr, kehren/fegen.

2. Баварсько-австрійська лексика. Це відбувається через спільну племінну мовну основу, наприклад, в Австрії та Баварії: Mantl – звичай, Knödel – вареник, Brösel – сухарі.

3. Загальний австрійський словниковий запас. З одного боку, це політична та адміністративна термінологія, наприклад: Nationalrat/Bundestag, Landeshauptmann/Ministerpräsident, Kundmachung/Bannanntmachung, Ansuchen/Gesuch, Matura/Abitur, Erlagschein/Zahlkarte, а з іншого боку соціально пов'язана лексика, наприклад Tischler/Schreiner, Jause/Brotzeit, Schultasche/Schulranzen, Obers/Sahne, sich verkühlen/sich erkälten.

4. Східноавстрійська лексика. Це поширилося з Відня через східну і південну Австрію до Верхньої Австрії і Верхньої Каринтії, створюючи чіткий контраст між Сходом і Заходом, наприклад Fleischhauer/Metzger, Rauchfang/Kamin, Bartwisch/Kehrwisch, Gelse/Mücke.

5. Регіональна лексика. Це стосується насамперед регіональних інституцій, об'єктів та процесів, наприклад Hauer у східноавстрійському виноробному регіоні для виноградаря, Sturm для ферментації виноградного соку та Heuriger для свіжого ферментованого нового вина або його винного погребу. До цієї ж групи належать і особливі риси Форарльберга, такі як "шаффен" для роботи або "бештаттніс" для поховання.

6. Слова, що мають спеціальне значення на додаток до загального, напр. додаткове значення, наприклад, пекарня як пекарня та солодке печиво, а також слово "належати" як "володіти" та "платити" („dem Kind gehört eine Strafe“).

Wiesinger [76] також пропонує класифікацію австрійської лексики за предметними галузями. Це пояснюється тим фактом, що відмінності між австрійською та німецькою мовами в основному виявляються в сферах адміністрації та гастрономії, причому остання часто у формі запозичених слів, таких як Karfiol, Melanzani, Palatschinke, Powidl, Golatsche тощо.

Словник австрійської юридичної, економічної та адміністративної термінології Markhardt (2006) містить такі специфічні австрійські терміни (вибір):

- ❖ Abmahnung (вимога органу влади до передбаченої законом поведінки у справі про дрібні адміністративні правопорушення)
- ❖ Adaptierung/Adaption (перебудова або реконструкція будівлі)
- ❖ Arbeitsbewilligung (дозвіл на роботу)
- ❖ Arbeitslosenrate (німецька: рівень безробіття)
- ❖ Bankomat (Geldausgabemaschine, банкомат)
- ❖ Beilage (додаток до документа)
- ❖ Delegation (примусове виселення)
- ❖ Dissertieren (написання дисертації, захист докторантури)
- ❖ Entleihen (позичення в бібліотеці)
- ❖ Fruchtgenuss (німецька: насолода фруктами)
- ❖ Hacklerregelung (регулювання працьовитих працівників)
- ❖ Justizanstalt (слідчий ізолятор, в'язниця)
- ❖ Karenzieren (звільнення з роботи)
- ❖ Kirchenbeitrag (нім.: церковний податок)
- ❖ Landesgericht (федеральний німецький: районний суд)

❖ Landeshauptmann (нім.: прем'єр-міністр)
❖ Magistrat (означення районної адміністративної влади в статутних містах)

❖ Matura (німецька: Abitur)

❖ Nationalrat (нім.: Bundestag)
❖ Pension (пенсія)
❖ Präsenzdienst (нім. базова військова служба)

❖ Spital (Krankenhaus)

❖ Staatsbürgerschaft (нім. громадянство)
❖ Unterfertigen (знак)
❖ Vorrang (пріоритет)

❖ Zu Handen (bundesdt.: zu Händen)

На додаток до цієї великої сфери лексики австрійської німецької мови, яка тут лише дуже коротко окреслена, є кілька інших особливостей, які відрізняють австрійську німецьку мову від двох інших національних різновидів німецької мови [26].

Австрицизми виконують функцію «демонстраційних австрізмів», тому вони часто з'являються в публічних презентаціях, наприклад у путівниках, кулінарних книгах, а також у переговорах про вступ Австрії до Європейського Союзу. У рамках індивідуальних типових особливостей австрійського

лексикону особливо важливо заглибитися в дедалі інтенсивніший мовний вплив Німеччини, який тоді підкреслює порівняння між вітчизняною німецькою та австрійською.

„Ein Autofahrer, der sich das Pickel besorgen wollte, übersah an der Ausfahrt nach dem Autobahnknoten die Vorrangtafel.“

„Ein Autofahrer, der auf dem Weg zum TÜV war, übersah an der Ausfahrt nach dem Autobahnkreuz das Vorfahrtschild.“

Ці два речення можуть бути використані як ілюстрація різних способів вираження повсякденного життя в Австрії та Німеччині. Ступінь відмінності

лексики двох країн окреслюється шляхом представлення, специфічно австрійських виразів, які вважаються стандартною мовою в Австрії.

Перша група слів, про яку йдеться, складається зі слів, які зустрічаються як у внутрішній німецькій, так і в австрійській німецькій, але мають різні значення. Як приклад можна навести стопу. Коли хтось стверджує, що зламав ногу, австрієць думає про частину тіла від стегна до пальців, тоді як німець думає лише про щиколотку до пальців. Однак це може призвести до непорозумінь [27].

Крім того, можна додати слово *den Fuß*, яке вживається в Австрії у значенні сокири, але в вітчизняній німецькій мові воно використовується як позначення пристрою для обробки ґрунту, для якого можна знайти *den Fuß* як еквівалент в австрійській німецькій мові. Крім того, можна використовувати вислів *Naiken* на австрійському сленгу «робота» або «зайнятість».

Разючі відмінності також очевидні в назвах хлібобулочних виробів. Булочки, поширені у вітчизняній німецькій мові, в Австрії називають *Semmel*. Однак австрійське значення булочки відповідає гарніру, бутерброду, який у вітчизняній німці називають *belegtes Brötchen*. Іншим еквівалентом бутерброду в Австрії є слово *Sandwich*, яке зазвичай означає «бутерброд із білого хліба».

Також наведено кілька прикладів слів які зазвичай використовуються як у вітчизняній німецькій, так і в австрійській мовах, але мають кілька значень і більшою чи меншою мірою варіюються в рамках вітчизняної німецької та австрійської німецької.

Наприклад, ви можете використовувати такі вирази, як *Fratz* – згадка. У вітчизняній німецькій це означає дорога дитина або мила дівчина з дружнім і теплим ставленням.

На відміну від цього, в Австрії це позначення застосовується в принизливому сенсі до надокучливої дитини. Крім того, термін *Schularbeit* – «шкільна робота» використовується в німецьких школах для письмового домашнього завдання (але в Австрії: *Hausübung* – домашнє завдання), яке в

Австрії відповідає письмовому екзамєну, офіційно визначеному за кількістю та формою (у вітчизняній німецькій мові Klassenarbeit – класна робота) [28].

Однак є також слова, які мають спільне значення на всій німецькомовній території, але зовсім інше в Австрії. Це стосується слова Spezi, оскільки в місцевій німецькій мові воно зазвичай означає безалкогольний напій із лимонаду та кока-коли, але австрійці використовують Spezi для позначення друга чи товариша.

В австрійському словнику можна знайти цілу низку тих слів, які мають інші складові слова, ніж слова, що зустрічаються у вітчизняній німецькій мові як особливість.

Це стосується, зокрема, сполук самостійних слів або похідних слів із загальними префіксами. Як показовий приклад, префікси er- і auf-, які пов'язані з коренем слова, з'являються, а потім призводять до двох різних варіантів для дієслова «vorkommen, auftreten» – «відбутися», у вітчизняній німецькій мові з'являється один, але в Австрії більше використовується aufscheinen часто.

Однак слід додати той факт, що внутрішньонімецький варіант діє як у Німеччині, так і в Австрії. Можна навести такі приклади: absammeln (або збирати), ausreden (або вимовляти), ausspotten (або знущатися), Flugzettel (або летючка), sich niederlegen (або лягти).

У будь-якій мові ідіоматичні вирази вважаються пікантністю мови, яка поживляє розмови, а також письмові тексти і тому користується великою популярністю. У вживанні австрійської мови також є багато ідіом, які або позначені як типово австрійські вирази, або певною мірою відрізняються від вітчизняної німецької мови. Однак безліч цих фраз вважається розмовним. Відхиляються ідіоми включають, наприклад: ins Narrenkastl schauen (дивитися порожньо, замислено), keinen Tau von etwas haben (не мати уявлення) або oder da schau her (розглядати).

Ідіоми, які використовуються по всій Австрії, також здаються специфічними. Це означає групи слів або стереотипних речень, які вставляються в текст без змін.

До найбільш часто вживаних належать: eh klar (bdt. звичайно, цього слід було очікувати), eh already know (bdt. як добре відомо у будь-якому випадку), Jessas na! (вигук сильного шоку).

Нарешті, слід згадати ідіоматичні вирази, які також зустрічаються у вітчизняній німецькій мові, але мають відмінності в австрійському варіанті.

Такий випадок, наприклад, з такими ідіомами: so sicher wie das Amen im Gebet (як впевнений, як амінь у церкві), auf die Länge (на тривалий термін), die sieben Zwetschken packen (пакет із семи речей).

Наведені вище приклади показують, що австрійська лексика відрізняється від вітчизняної німецької в різних сферах життя. Тут можна навести кілька конкретних прикладів у рамках трьох напрямків. Першу згадану сферу складають уряд і адміністрація. В Австрії, наприклад, главою уряду землі є губернатор, а в Німеччині – прем'єр-міністр.

Відхилення також можна знайти в позначенні органу народного представництва, який в Австрії називається Nationalrat, аналогом цього в Німеччині є Бундестаг. Крім того, в державному управлінні існує маса подібних різновидів, таких як: bollette (митна декларація), Wachzimmer (police office), interrogation (допит) [29].

Друга обширна група слів, які відрізняються в австрійському та німецькому варіантах, представляють собою позначення професій, знарядь праці та приватного життя фермерів і ремісників. Походження цього відхилення можна знайти в історичному розвитку мови, який вже обговорювалося в попередніх розділах. Прикладами цих специфічно австрійських слів, які нагадують баварський діалект, є Fleischhauer (м'ясник), Jause (між їжею), Lederer (шкіряник) або Watsche (ляпас).

Остання зазначена група представляє вже коротко згадану вище кухонну мову, яка включає вирази їжі та приготування їжі. Приклади включають:

Backhendl (панірована курка), Dalken (смажена в жирі шматочки дріжджового тіста), überkochen (ненадовго залишити кип'ятити), Obers (солодковершкове), Ribisel (смородина).

Таким чином, збіг австрійської німецької та внутрішньої німецької може бути підкреслено таким чином, що неможливо визначити чіткі межі. Це

пов'язано з історією мови з одного боку та потужним мовним обміном між двома країнами у сферах бізнесу, туризму та літератури з іншого.

Останніми роками стала очевидною позитивна тенденція, що «Австрістика» набуває все більшого значення та зазнає значного подальшого

розвитку.

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

4.4 Граматичні особливості функціонування австрійського варіанту німецької мови

Якщо хтось хоче обговорити відмінності між німецьким та австрійським варіантами німецької мови, то перше, що впадає у вічі — це відмінності в лексиці. Причина цього полягає в тому, що особливості австрійської мови виявляються здебільшого в розмовній мові, а кодифіковані лише лексичні вирази.

Граматичні особливості ніколи не з'являлися в каноні досі, і тому їх часто вважають "нестандартною мовою".

Іменники здаються найбільш значущими в якості прикладу. Відмінності в роді в порівнянні з внутрішньою німецькою мають свої різний історичний та регіональний розвиток мови. В Австрії чоловічий рід найчастіше використовується замість середнього чоловічого роду, що вважається стандартним стандартною мовою, наприклад: *der Gehalt* (*das Gehalt*), або *der Marzipan* (*das Marzipan*). Крім того, жіночий рід в Австрії переважно відповідають чоловічому роду, в окремих випадках також і середній рід із внутрішнього німецького.

До цієї групи слів входять *die Dress* (*der Dress*), а також *die Ausschank* (*der Ausschank*), або *die Schneid* (*der Schneid*). Середній рід зустрічаються по всій Австрії в тих місцях, де чоловічий рід з'являється (також або виключно) у внутрішній німецькій мові, наприклад (також або виключно) чоловічий рід, наприклад, "*das Match*" (*bdt. Der Match*), "*das Podest*" (*der Podest*), *das Radar* (*der/das Radar*).

В австрійській німецькій мові також можна зафіксувати деякі випадки, коли два можливі варіанти внутрішньої німецької відповідають певному роду.

В Австрії, наприклад, чоловічому роду можуть бути надані дві альтернативи внутрішньої німецької. Як приклад можна навести такі іменники: *der Quader* (*der, die Quader*), *der Katheder* (*bdt. der, das Katheder*) або *der Meteor* (*der, das Meteor*). Аналогічно є іменники, які в австрійській мові є іменниками

середнього роду, але в німецькій мові зустрічаються у двох варіантах, наприклад, das Chor (der, das Chor), das Mündel (der, die Mündel) або das Ar (das, der Ar) [71].

Крім того, жіночі іменники в австрійській мові можуть мати тільки один рід, тоді як у внутрішній німецькій вони мають два можливі роди: die Kontur ("Kontur"), die Soda ("Soda").

Однак зазначена вище тенденція діє й навпаки, а це означає, що двостатеві іменники в Австрії можуть мати лише одну можливість роду у вітчизняній німецькій мові: der, das Gehalt (das Gehalt), das, die Brezel (die Brezel), der, das Tunnel (der Tunnel). Нарешті, можна згадати ще одну групу іменників, для яких в Австрії та Німеччині характерне вживання різного роду через зміну закінчення.

Ця зміна слова може призвести до двох еквівалентів для одного слова (іноді зі зміною значення), наприклад das Offert (die Offerte), der Akt (die Akte).

Ці формулювання із закінченнями створюють враження, що це розмовні вирази, але це не можна повністю заперечити. Тим не менш, за певних обставин вони можуть отримати доступ до мови високого рівня бути інтегрованими, наприклад, der Schurz (die Schürze), der Schneck (die Schnecke),

der Zeck (die Zecke).

В австрійській німецькій мові спостерігаються певні коливання та відхилення в називній флексії порівняно з вітчизняною німецькою. Це збереження або випадання –е та закінчень –е та –en в іменниках чоловічого роду. В основному розглядається питання кінцевого –е. Загалом спостерігається тенденція до появи форми з кінцевим –е в письмовій мові, але не в розмовній. У наступних прикладах подано письмові форми та розмовні вислови (в дужках): (Biolog), der Käse (Käs), der Psychologe (Psycholog).

Іншою відмінністю між австрійською та вітчизняною німецькою є варіація родового закінчення, наприклад Fratz – австрійське des Fratzen, (des Fratzes).

Деякі варіанти родового відмінка, що використовуються в Австрії, значною мірою виключені з книжної мови навіть у вітчизняній німецькій мові.

der Spatz ~~österr.~~ горобця, горобня, бдт. горобця. Крім того, формування родового відмінка в Австрії в деяких випадках змінюється, використовуючи

як варіант родового відмінка -s, так і без -s, наприклад, Akku, Akkus, "des Iran,

Irans". Крім того, на відміну від вітчизняної німецької мови, існує два можливі

варіанти родового відмінка назв місяців, а саме закінчення -(e)s, а також форми без закінчення, напр. січня, квітня, вересня. Окрім назв місяців, ці

скорочені форми зустрічаються також у назвах деяких мов, назвах кольорів

або планет: ~~des Deutsch, des Weiß, des Pluto.~~

Наступна сфера граматичних відмінностей – влада утворення множини.

Відхилення трапляються з деякими іменниками, які мають умляут у

внутрішній німецькій мові, але не утворюють умляут в австрійській: die Erlass

(також: die Erlass), die Pfropfe (також: die Pfropfe). Навпаки, деякі форми

множини без умляуту в Австрії можуть відповідати вітчизняному німецькому

варіанту з умляутом, наприклад die Schalle (тобто die Schälle).

Іноді можуть бути допустимі обидві форми, наприклад, die Zwiebacke (

die Zwiebäcke, також Zwiebacke). Іншу групу становлять іменники жіночого,

іноді чоловічого роду, із закінченням -el, які мають закінчення -el у множині,

напр. Таке ж закінчення множини також існує з усіма зменшувальними

словами на -erl.

Наступна сфера граматичних відмінностей – влада утворення множини.

Відхилення трапляються з деякими іменниками, які мають умляут у

внутрішній німецькій мові, але не утворюють умляут в австрійській: die Erlass

(також: die Erlass), die Pfropfe (також: die Pfropfe). Навпаки, деякі форми

множини без умляуту в Австрії можуть відповідати вітчизняному німецькому

варіанту з умляутом, наприклад die Schalle (тобто die Schälle).

Іноді можуть бути допустимі обидві форми, наприклад, сухар (також

сухарі). Іншу групу становлять іменники жіночого, іноді чоловічого роду, із

закінченням -el, які мають закінчення -el у множині, напр. Таке ж закінчення

множини також існує з усіма зменшувальними словами на *-en*. Однак слід зазначити, що в деяких випадках форми множини, які закінчуються на *-n*, не допускаються в стандартній австрійській мові, хоча іноді вони зустрічаються в письмовій мові. Приклади: пельмені, ключі. Подвоєні форми у множині характеризуються тим, що факультативно можуть мати закінчення *-n* і

походити від просторіччя: *die Brösel, die Brösel*; дівчата, дівчата. Нарешті, слід звернути увагу на варіанти множини, типові для Австрії, це іноземні слова, запозичені слова або слова, які спорадично вживаються та часто зустрічаються в спеціалізованих областях. Цікавим видається той факт, що в австрійській

німецькій мові, а також у внутрішній німецькій мові часто існують два можливі варіанти, наприклад, *die Interieurs (die Interieure, Interiöre), die Waggon, Waggon* (*die Waggon*).

Відхилення щодо дієслів стосуються в основному різні форми минулого у випадку сильних і нерегулярних і неправильні дієслова. На початку, в рамках проекту, було створено досконале формування, щоб у наступному дієслова *sein* в Австрії, але в Німеччині зазвичай *haben* вживаються: *liegen, stehen, sitzen, hängen, knien, lehnen, schweben, stecken*. Крім того, відрізняються деякі форми дієприкметників минулого часу та недоконаного виду. Наприклад,

schallen (австрійський імперфект: *schallte/scholl, bdt. тільки schallte*), *hauen* (частка II австрійський: *gehaut/gehauen*, тобто *gehaut* – розмовне) [73].

Невеликі відмінності можна знайти і в австрійському формі теперішнього часу, що з'являються в Австрії, які відрізняються від внутрішньонімецької мови. Втім, ці особливості мають скоріше розмовний характер. Це дієслова, які закінчуються на *-en* або *-eln*, а потім вживаються з *in*. 1-а особа однини від "wandern": "ich wandre, wandere, wandr". Подібним чином діють такі слова, як "versichern" (нім. *versicher, ich versichere*), або "fördern" (нім. *ich förder, ich fördere*) тощо. 2-га особа однини аналогічна для

тих дієслів, які закінчуються на *-sch* у своїй основі і утворюють форму із закінченням *-t*.

Німецькі вирази типу "du nuschst, wischst, löschst" протиставляються варіантам "du nascht, wischt, löscht", які часто зустрічаються в австрійській розмовній мові.

Також є певне відхилення у вживанні зворотного займенника sich.

Збільшення вживання стосується, зокрема, розмовної мови, і в цьому випадку вплив чеської/словацької мови досить очевидний, наприклад, Es lohnt sich nicht (Es lohnt nicht), Er soll sich nicht zu viel erwarten. (Er soll nicht zu viel erwarten). З прикметниками змінюються лише форми порівняння. В Австрії

дуже поширені короткі форми найвищого ступеня, які, з іншого боку, лише рідко трапляються в Німеччині.

З одного боку, ці форми часто зустрічаються в офіційній та рекламній мові, з іншого боку, не рекомендується їх використання у мові високого рівня, наприклад, schnellst, billigst, modernst – найшвидший, найдешевший, найсучасніший. Особливість стосується форм порівняння bald, це: bald – ehes – ehestens – незабаром – перед тим, як [35].

На практиці в офіційних і рекламних листах зустрічаються такі формулювання: ehester Besuch oder eheste Vorsprache – якнайшвидший візит або якнайшвидша зустріч. У вітчизняній німецькій мові замість цього можна

використовувати еквіваленти, такі як, наприклад, rasch, oder baldmöglichst verwenden – якомога швидше або якнайшвидше. Порівняльні форми утворюються за допомогою складів в Австрії більше, ніж у вітчизняній

німецькій мові. Хоча вони мають розмовне походження, вони все ж інтегровані в мову високого рівня. Приклади включають blutarm (дуже погане), bocksteif (дуже складно), oder kreuzbrav (дуже добре і чесно).

Що стосується прислівників, то слід зазначити три відмінності.

По-перше, це займенникові прислівники, які, як австрійський варіант, протиставлені німецькій мові, наприклад, darnach (згодом) або darnieder (зразок dahnieder) [76].

Австрійський словник, однак, віддає перевагу використанню *danach*, *danieder*. По-друге, в офіційних текстах можна знайти *hier* – австрійські форми з *hier*, від яких утворюються такі сполуки, як –от: *hiebei*, *hierfür*, *hieher*, *hiezu*.

Однак ці варіанти вважаються застарілими в контексті вітчизняної німецької мови та використовуються лише у сфері сільського господарства.

Однак австрійський словник дозволяє використовувати обидва варіанти, тобто *і тут, і тут*. Третє – прислівникове закінчення –s, типове для Австрії, наприклад: *beispielsweise*: *offers*, *durchwegs*, *weilers*, *durchgehends* – частіше, послідовно, далі, наскрізь.

У вітчизняній німецькій мові ці різновиди вважаються розмовними. Остання згадана частина мови представляє прийменники. Особливості полягають у формах артикля, які можуть поєднуватися з прийменниками.

Особливо це стосується розмовної мови, незважаючи на це, кілька таких об'єднань також можна знайти в мові високого рівня, але вони суворо прив'язані до певного іменника. Такий фіксований зв'язок є, наприклад, *am Land* (*auf dem Land*) – на землі (на землі). Описано різні вживання кількох прийменників у таб. 2.

Таблиця 4.2

Österreich – Австрійська мова

Auf der Uni war viel los
Alles liegt **auf** dem Boden.
Der Tisch steht **beim** Fenster.

Am Wochenende
Ich wollte **auf** die Schule/in die
Schule.

Zu Mittag/ in der Mittagszeit

Deutschland – Німецька мова

An der Uni war viel los.
Alles liegt **am** Boden.
Der Tisch steht **am** Fenster

Zum Wochenende
Ich wollte **zur** Schule.

Am Mittag

НУБІП УКРАЇНИ

Висновки до розділу

НУБІП УКРАЇНИ
Німецька орфографія в Австрії дуже відрізняється від національної німецької орфографії, і це питання хвилює не лише лінгвістів, а й тих, хто безпосередньо причетний до цього.

НУБІП УКРАЇНИ
Можна сказати, що австрійська версія демонструє передбачувані відмінності від німецької версії з точки зору лексики, граматики та фонетики. В Австрії та Німеччині правила написання слів майже не змінилися.

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

ВИСНОВКИ

Темою цієї магістерської роботи було представлення австрійської німецької мови з її мовними особливостями у порівнянні з німецькою мовою в Німеччині. У роботі йдеться про історію мови в Австрії, про те, які події вплинули на мову та як мова розвивалася з часом. Питання національних різновидів німецької мови було висвітлено разом з історичним розвитком цього напрямку мовознавства.

Також було коротко обговорено концепцію плюрицентричних мов, відповідно до цієї концепції німецька мова має кілька національних різновидів з декількома центрами мови. Одним з національних сортів є австрійський німецький зі своїми особливостями.

Австрійська мова зі своїми особливостями є одним з національних різновидів. Проте деякі лінгвісти вважають, що відмінності надто малі, щоб можна було говорити про самостійний різновид німецької мови. Однак достатньою підставою для існування австрійської німецької мови як одного з національних різновидів є те, що Австрія є суверенною державою.

Крім того, з допомогою «Австрійського словника», який кодифікував австрійську німецьку мову та включив інші заходи для підвищення обізнаності про концепцію плюрицентричних мов. У праці також розглядалася проблема самостійності мови в Австрії, її положення та імідж в країні та за кордоном. Було підкреслено, що мовна підтримка в Австрії має бути комплексною, а мовне планування відіграє велику роль для іміджу країни та майбутнього мови.

Останній розділ зосередився на фактичних мовних характеристиках австрійської німецької мови та її відмінностях у порівнянні з так званою вітчизняною німецькою. Аномалії виникають у сферах фонетики, граматики та лексики, але також впливають на орфографію та прагматику тощо. У вимові згадуються відмінності у фонетичному значенні певних голосних і приголосних.

Область граматики показує особливості в граматичній структурі окремих слів, у формуванні множини слів або у словотворенні іменників. Було розглянуто популярність зменшувального відмінка з суфіксами -і, -el, -erl або словотворення з фугою -s-.

У роботі також розглядалося різне вживання зворотних дієслів, допоміжних дієслів у деяких доконаних формах і вживання минулого та доконаного часу. Особливості зустрічаються і в області прикметників, прийменників, прислівників і в правописі. Розділ продовжувався вивченням австрійської лексики. Було обговорено структуру лексики в Австрії та вплив іноземних мов, які вплинули на австрійську німецьку. Основна увага приділяється лексиці в галузі гастрономії, і робота складалася зі списку австрійських виразів.

іноземних мов, які вплинули на австрійську німецьку. Основна увага приділяється лексиці в галузі гастрономії, і робота складалася зі списку австрійських виразів.

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

СПИСОК СКОРОЧЕННЯ

1. DWb — Deutsches Wörterbuch, під ред. Лутц Макенсен, 3-є видання.
2. FWb — Der Große Duden, Bd. 5. Fremdwörterbuch, Mannheim
3. Orth. — Der Große Duden. Rechtschreibung, 15. Auflage, Leipzig, 1957.
4. ÖWb — Österreichisches Wörterbuch, 9 або 20 видання, Відень.

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Ammon, Ulrich Die deutsche Sprache in Deutschland, Österreich und der Schweiz. Das Problem der nationalen Varietäten. Berlin/New York: De Gruyter. 1995
2. Ammon, Ulrich et al. Variantenwörterbuch des Deutschen. Die Standardsprache in Österreich, der Schweiz und Deutschland sowie Liechtenstein, Luxemburg, Ostbelgien und Südtirol. Berlin/New York: De Gruyter. 2004
3. Anton Wildgans: Rede über Österreich. In: Anton Wildgans: Sämtliche Werke (Bd. 7. Hg. von Lilly Wildgans. Bellaria-Verlag, Wien, Salzburg 1958
4. Alois Woldan: Der Österreich-Mythos in der polnischen Literatur. Böhlau Verlag, Wien 1996
5. Bürkle, Michael Zur Aussprache des österreichischen Standarddeutschen. Die unbetonten Silben. Frankfurt a. M. et al.: Lang, 1995
6. Behagel, Otto. Die deutsche Sprache. Halle (Saale), 1954.
7. Betz, Werner. Zwei Sprachen in Deutschland? „Deutsch — gefrorene Sprache." Literarisches Colloquium, Berlin, 1964.
8. Betz, Werner. Der zweigeteilte Duden. „Deutsch — gefrorene Sprache." Literarisches Colloquium, Berlin, 1964.
9. Betz, Werner. Liberalisierung der Großschreibung. „Zeitschrift für deutsche Sprache", Bd. 20, Heft 1 — 2, Berlin, 1964.
10. Boesch, Bruno. Die Aussprache des Hochdeutschen in der Schweiz. Eine Wegleitung. Im Auftrag der Schweizerischen Siebs-Kommission, 1957.
11. Bodi, Leslie. Traditionen des österreichischen Deutsch im Schnittpunkt von Staatsräson und Sprachnation. (Vom Reformabsolutismus bis zur Gegenwart). In: Muhr, Rudolf, Schrödt, Richard, Wiesinger, Peter. Österreichisches Deutsch: linguistische,

sozialpsychologische und sprachpolitische Aspekte einer nationalen Variante des Deutschen. Wien: Holder-Pichler-Tempsky, 1995

12. Claudio Magris: Der habsburgische Mythos in der modernen österreichischen Literatur. Übersetzt von Madeleine von Pásztor. Zsolnay Verlag, Wien 2000.

13. Clyne, Michael Language and Society in the German-speaking Countries. Cambridge: University Press. 1984

14. Clyne, Michael Pluricentric Languages. Different Norms in Different Nations. Berlin/New York: de Gruyter 1992

15. Deutsches Wörterbuch, hrsg. von Lutz Mackensen, 3. Auflage. Laupheim (Wttbg), 1955 (4 verbess. u. erw. Aufl. Baden-Baden 1962)

16. Der Große Duden, Bd. 1. Rechtschreibung. Mannheim.

17. Der Große Duden, Bd. 4. Grammatik der deutschen Gegenwartssprache. Mannheim 1962.

18. Der Große Duden, Bd. 5. Fremdwörterbuch. Mannheim.

19. Der Große Duden, Bd. 6. Aussprachewörterbuch. Mannheim.

20. Der Große Duden. Rechtschreibung. 10. Aufl., Leipzig, 1929.

21. Der Große Duden. Rechtschreibung. 15. Aufl., Leipzig, 1957.

22. Duden. Rechtschreibung. 13. Aufl. Leipzig, 1947. ○○

23. De Cilia, Rudolf Erdäpfelsalat bleibt Erdäpfelsalat. Österreichisches, Deutsch und EU-Beitritt. In: Rudolf Muhr, Richard Schrodt und Peter Wiesinger (Hg.), 121–131. 1995

24. Ebner, Jakob Wörter und Wendungen des österreichischen Deutsch. In: Wiesinger (Hg.), 99–187. 1988

25. Ebner, Jakob Deutsch in Österreich. Der Deutschunterricht 44(6): 44–55. 1992

26. Ebner, Jakob Zu Besonderheiten der österreichischen Orthografie im Österreichischen Wörterbuch. LernSprache Deutsch 4: 3338. 1996

27. Ebner, Jakob Wie sagt man in Österreich? Wörterbuch des österreichischen Deutsch. 4. Aufl. Mannheim et al.: Duden. 2009

28. Eichhoff, Jürgen Wortatlas der deutschen Umgangssprachen. 4 Bde. Bern/München: Sauer. Elspaß, Stephan und Robert Möller 1977–2000.

29. Ehrlich, K. Die Aussprache des österreichischen Standarddeutsch – umfassende Sprechund Sprachstandserhebung der österreichischen Orthoepie. PhD dissertation, University of Vienna. 2009.

30. Ehrlich, K. Stimm- und Sprecherziehung, ein Lehr- und Übungsbuch. Wien, Köln, Weimar: Böhlau, 2011.

31. Elleke Boehmer: Colonial and Post-Colonial Literature. Oxford University Press, Oxford 1995; Clemens Ruthner: Habsburgischer

Mythos, Versus K. (U.) K. (Post-)Kolonialismus. In: Germanistische Mitteilungen“ (Brüssel) 49, 1999.

32. Gajek, Bernhard. Die Deutsche Hochsprache in der Schweiz und in Österreich. „Zs. für deutsche Wortforschung“, Bd. 19, Heft 3, 1963.

33. Georg Gottfried Gervinus: Geschichte der poetischen National-Literatur der Deutschen. Engelmann-Verlag, Leipzig 1937.

34. Goerlich E. J. Ferdinand Sauter und die Wiener Dichtung. „Leuvense Bijdragen.“ Tijdschrift voor Moderne Filologie, Nrs. 1 — 2, Leuven, 1956–57.

35. Goldgruber, B. Einstellungen zu Dialekt und Standardsprache in Österreich. Eine empirische Untersuchung in Graz und Wien. Diplomathesis, University of Vienna 2011.

36. Gipper H. Sessel oder Stuhl? in: „Sprache — Schlüssel zur Welt“, Düsseldorf, 1959.

37. Gstrein, Ferdinand. Artikelreihe in: „Das österreichische Wort“, 17, hrsg. Landesjugendreferat Niederösterreich, Wien.

38. Johann Willibald Nagl, Jacob Zeidler, Eduard Castle: Deutsch-österreichische Literaturgeschichte. C. Fromme, Wien 1899-1937.

39. Josef Nadler: Literaturgeschichte Österreichs. Österreichischer Verlag für Belletristik und Wissenschaft, Linz 1948.

40. Joseph Roth: Rede über den alten Kaiser. W: Joseph Roth Werke Bd. 3. Hg. von Klaus Westermann Kiepenheuer & Witsch, Köln 1991

41. Jürgen Serke: Böhmisches Dörfer. Wanderungen durch eine verlassene literarische Landschaft. Zsolnay Verlag, Wien 1987.

42. Hartl, Edwin. Sprachreform und Reform sprache. „Wort in der Zeit“, 2, Wien, 1956.

43. Hartl, Edwin. Ist die deutsche Rechtschreibung reformbedürftig? „Wort in der Zeit“, 7, Wien, 1963.

44. Hegnauer, Cyril. Das Sprachenrecht der Schweiz. Zurich, 1947.

45. Henzen, Walter. Schriftsprache und Mundarten. Bern, 1954.

46. Hugo von Hofmannsthal. Die österreichische Idee. In: Hugo von Hofmannsthal: Gesammelte Werke in Einzelausgaben. Bd. 3 Prosa. Hg. von Herbert Steiner. S. Fischer Verlag, Frankfurt am Main 1964

47. H. Rizzo-Baur

48. Koekkoek, Byron J. Zur Phonologie der Wiener Mundart. Beiträge zur deutschen Philologie, hrsg. von Walter Mitzka, Bd. 6, 1955.

49. Kopp, Thomas. Deutsche Muttersprache in der Pampa Argentiniens. „Muttersprache“, Heft 10, Lüneburg, 1957.

50. Kostmann, Jen 6. Das Deutsch, das uns berieselt. „Volksstimme“, 10.3. 1966.

51. Kranzmayer. Eberhard. Hochsprache und Mundarten in der österreichischen Landschaften. „Wirkendes Wort“, Sammelband 1, Sprachwissenschaft. Düsseldorf, 1962.

52. Kretschmer, Paul . Wortgeographie der hochdeutschen Umgangssprache. Göttingen, 1918

53. Lucjan Puchalski: Imaginärer Name Österreich. Der literarische Österreich-Begriff an der Wende vom 18. zum 19. Jahrhundert. Böhlau Verlag, Wien 2000.

54. Lutsch, K. Deutsche Lautlehre. Leipzig, Wien: Deuticke, 1904

55. Meyerhoff, M. Variation and gender. In: Ehrlich, S., Meyerhoff, M., Holmes, J. (eds), *The handbook of language, gender, and sexuality*. 2nd edition. Malden, MA, et al.: Blackwell, 87–102. 2014.

56. Moosmüller, S. *Hochsprache und Dialekt in Österreich. Soziophonologische Untersuchungen zu ihrer Abgrenzung in Wien, Graz, Salzburg und Innsbruck*. Sprachwissenschaftliche Reihe 1. Wien, Köln, Weimar: Böhlau. 1991.

57. Moosmüller, S. *Vowels in Standard Austrian German: an acoustic-phonetic and phonological analysis*. Habilitation, University of Vienna.

2007.
58. Moulton, W. *The sounds of English and German*. Chicago, London: University of Chicago Press. 1962.

59. Moritz Csáky: *Ideologie der Operette und Wiener Moderne. Ein kulturhistorischer Essay zur österreichischen Identität*. Böhlau Verlag, Wien, Köln, Weimar 1998.

60. *Österreichs erste Literaturgeschichte aus der 2. Hälfte des 18. Jahrhunderts* (Johann Baptist Gabriel Mareck). Hg. und mit Anmerkungen versehen von Kurt Adel. Verlag A. Schendl, Wien 1972.

61. P. Lessiak. *A lpen-Deutsche und A lpen-Slaw en in ihren sprachlichen Beziehungen*. *Germanisch-romanische Monatsschrift*, 1910.

62. Romaine, S. Variation in language and gender. In: Holmes, J., Meyerhoff, M. (eds), *The handbook of language and gender*. Blackwell Handbooks in Linguistics 13. Malden, MA, et al.: Blackwell, 98–118.

2003.
63. Siebs, T. *Deutsche Bühnenaussprache – Hochsprache*. 13th edition. Bonn: Ahn. 1922.

64. Schuster-Schikola. *Sprachlehre der Wiener Mundart*. Wien, 1956.

65. Schmidt, J. Die deutsche Standardsprache: Eine Varietät – drei Grammatiknormen. In: Eichinger, L., Kallmeyer, W. (eds),

Standardvariation – Wie viel Variation verträgt die deutsche Sprache?

Berlin, New York: de Gruyter, 278–305. 2005.

66. Schulze, J. Der i-Umlaut im Althochdeutschen. Theorie, Phonetik und Typologie sowie eine optimalitätstheoretische Analyse. Bamberger Beiträge zur Linguistik 3. Bamberg: University of Bamberg Press. 2010.

67. Stoops, M. The reversal of the Bären-Beeren merger in Austrian Standard German. *The Mental Lexicon* 8 (3), 353–371. 2013.

68. Soukup, B. Dialect use as interaction strategy. A sociolinguistic study of contextualization, speech perception, and language attitudes in Austria. Dissertation, Georgetown University, Washington D.C. 2009.

69. Stefan H. Kaszyński. Österreich und Mitteleuropa. Kritische Seitenblicke auf die neuere österreichische Literatur. Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 1995.

70. Stephan Vajda: Austria Felix. Eine Geschichte Österreichs. Ueberreuter Verlag, Wien 1980.

71. Thomas Mann: Stockholmer Gesamtausgabe, Reden und Aufsätze. Bd. 2. Berman-Fischer, Stockholm 1965. S.812.

72. Victor W. Die Aussprache des Schriftdeutschen. Mit dem Wörterverzeichnis der amtlichen „Regeln für die deutsche Rechtschreibung“ in phonetischer Umschrift sowie phonetischen Texten. 8th revised edition. Leipzig: Reisland. 1911

73. Walter Steinhauser. Slawisches im Wienerischen. Schriftenreihe des Vereins „Muttersprache“, Heft 7, Wien, 1962.

74. Wiesinger, Peter. Das österreichische Deutsch in Gegenwart und Geschichte. Wien, 2014. S. 306–308

75. Wiesinger, Peter. Die deutsche Sprache in Österreich. Eine Einführung. In: Wiesinger, Peter. Das österreichische Deutsch. Wien, Köln, Graz: Böhlau, 1988. Seiten 9–30.

76. Wiesinger, P. Die Standardausprache in Österreich, In: Krech, E., Stock, E., Hirschfeld, U., Anders, L. (eds), Deutsches Aussprachewörterbuch, Berlin, New York: de Gruyter, 229-258. 2009.

77. Zoran Konstantinović, Fridrun Rinner: Eine Literaturgeschichte

Mitteleuropas. Studien Verlag, Innsbruck 2003.

НУБІП Україні

НУБІП Україні

НУБІП Україні

НУБІП Україні

НУБІП Україні

НУБІП Україні